

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Управління інноваціями у страховому бізнесі на прикладі ПрАТ
«Українська пожежно-страхова компанія»

Рівень вищої освіти магістр

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Назва

КВРФБС. 017034.01.03.00

Виконав: студент II курсу, група ФБСмз-22-1 _____ Артур ЛАКУСТА
Підпис, дата Ім'я прізвище

Керівник: канд. екон. наук, доцент _____ Леся МАТВІЙЧУК
Підпис, дата Ім'я прізвище

Нормоконтролер _____
Підпис, дата Ім'я прізвище

До захисту допускаю:
Зав. кафедри
д-р. екон. наук, професор

_____ Ніла ХРУЩ
Підпис, дата Ім'я прізвище

_____ 2023 р.

Зміст

Вступ	5
1 Концептуальні основи управління інноваціями у страховому бізнесі	8
1.1 Економічна сутність та види інновацій у страховому бізнесі	8
1.2 Організація системи управління інноваціями в страхових компаніях	18
2 Аналітичні аспекти управління інноваціями у страховому бізнесі	30
2.1 Аналіз сучасного стану розвитку вітчизняного ринку ризикового страхування	30
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках	42
3 Напрями удосконалення управління інноваціями у страховому бізнесі на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»	57
Висновки	69
Список використаних джерел	72
Додатки	77

Вступ

Розвиток страхової сфери в Україні та у всьому світі переживає інноваційні трансформації під впливом глобалізаційних процесів, переливу капіталів, індивідуалізації страхових послуг, розширення та все більшого застосування інформаційних технологій в практичну діяльність суб'єктів господарювання, віртуалізації економічних відносин та цифровізації бізнес-процесів. В умовах такого еволюційного контексту особливо важливим стає розгляд сутності та ролі інновацій як ключового фактору, що сприяє підвищенню рентабельності та конкурентоспроможності ефективності страхового бізнесу.

Питання впровадження та розвитку інновацій в страховій сфері є об'єктом досліджень як вітчизняних так і зарубіжних вчених, серед яких: С. Волосович, М. Денисенко, О. Сосновська, Р. Пікус, Н. Нагайчук, Л. Заволока, Г. Перот, Л. Ріксфорд та інші. Втім, віддаючи належне високому рівню наукових розробок, динамічні умови та постійні зміни зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування вітчизняних страховиків вимагають подальшого пошуку шляхів та напрямів активізації інноваційних процесів у діяльності страхових компаній.

Метою кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо управління інноваціями страхових компаній. Відповідно до мети дослідження визначено основні завдання кваліфікаційної роботи:

- дослідити сутність поняття «інновації у страховій сфері»;
- систематизувати види інновацій, які застосовуються у страховій сфері;
- дослідити підходи до управління інноваціями страхових компаній;
- вивчити концептуальні засади та удосконалити систему управління інноваціями в страхових компаніях;

- проаналізувати фактори, які впливають на інноваційні процеси в страховому бізнесі;
- здійснити аналіз сучасного стану розвитку вітчизняного ринку ризикового страхування;
- проаналізувати фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» та виявити основні проблеми у її діяльності;
- узагальнити напрями покращення управління інноваціями у страховому бізнесі.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є система управління інноваціями у страховому бізнесі. Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти управління інноваціями страхових компаній.

У роботі основним методом дослідження є системний аналіз, який дозволив розглядати управління інноваціями як складну в систему, що дозволяє підвищити рівень фінансової стійкості та конкурентоспроможності страхового бізнесу. Окрім того, у процесі дослідження було використано методи: теоретичного узагальнення – під час дослідження та узагальнення поглядів науковців на сутність поняття «інновації у страхуванні»; метод наукової абстракції – при здійсненні теоретичних узагальнень видової будови інновацій, формуванні наукових понять і висновків; комплексного аналізу та синтезу, порівняння – при аналізі сучасного стану і тенденцій розвитку вітчизняного ринку ризикового страхування та фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»; графічний метод для візуалізації результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження слугували статистичні матеріали Національного банку України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань управління інноваціями у страховому бізнесі, нормативно-правові акти у страховій сфері та управління інноваціями, фінансова звітність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:
дістали подальшого розвитку:

– сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні», що на відміну від існуючих підходів дозволяє чітко окреслити результат від впровадження інновацій у практичну діяльність страховиків та удосконалити понятійно-категорійний апарат дослідження;

удосконалено:

– концептуальний підхід до управління інноваціями в страхових компаніях, що сприятиме прийняттю ефективних управлінських рішень та своєчасному впровадженню інновацій в практичну діяльність страхових компаній.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні наукових підходів та методів, які направлені на вирішення проблем управління інноваціями у вітчизняних страхових компаніях.

Основні результати кваліфікаційної роботи були представлені на IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Розвиток інноваційного фінансового управління суб'єктами економіки в умовах реалізації євроінтеграційної стратегії України» (16 листопада 2023 р., м. Хмельницький).

Основні положення, висновки і результати дослідження опубліковано в науковій праці обсягом 0,28 друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 77 сторінок. Робота містить 13 таблиць, 15 рисунків та 3 додатки. Список використаних джерел складається із 45 найменувань.

1 Концептуальні основи управління інноваціями у страховому бізнесі

1.1 Економічна сутність та види інновацій у страховому бізнесі

Посилення євроінтеграційних тенденцій, глобалізаційних процесів, зміна умов функціонування як на внутрішніх так і на міжнародних ринках призводить до необхідності трансформації та модернізації бізнесу у всіх галузях економіки та на всіх ринках. Не виняток є і ринок страхових послуг, який вимагає від страхових компаній систематичного підвищення якості та стандартів роботи.

В умовах стрімкого розвитку технологій, посилення діджиталізації, зростання вимог клієнтів, вітчизняний страховий ринок поступово переходить на цифровий формат ведення бізнесу. В епоху цифрової економіки завдання, які стоять перед страховиками можливо реалізувати лише шляхом застосування інновацій у всі сферах діяльності страхової компанії, що дозволить сформулювати нові цінності, забезпечити відповідність страхових послуг потребам страхувальників, розширити канали збуту страхових продуктів, знизити рівень інвестиційних, фінансових та операційних витрат, підвищити фінансову стійкість та рентабельність бізнесу, а також зміцнити ринкові позиції страховиків.

Управління інноваціями в страховій діяльності є досить складним процесом, що спричинено недостатнім рівнем розвитку ринкової інфраструктури, відсутністю довгострокових програм підтримки страхового бізнесу, недостатнім рівнем кваліфікації фахівців в інноваційній сфері, низьким рівнем фінансової грамотності та страхової культури населення та складною економічною ситуацією в країні.

Для досягнення мети дослідження та визначення змісту управління інноваціями у страховому бізнесі розглянемо сутність поняття «інновації у страхуванні».

Погляди науковців на сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні» (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Погляди науковців на сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні»

Автор	Сутність поняття «інновації у страхуванні»
О.О. Сосновська, І.І. Сіренька	«кінцевий результат інноваційної діяльності, що реалізується у формі просування або вдосконалення нового продукту, впровадженого на ринок за допомогою технологічного процесу, виведеного на ринок у практичній діяльності компанії або в нових методах надання послуг клієнтам» [42, с. 21]
М.П. Денисенко, О.П. Коргун	«комплекс системних заходів, спрямованих на гармонізацію всіх етапів страхового процесу з метою отримання фінансово-економічного й соціально-правового ефекту від страхування» [11, с.80]
С.Б. Єгоричева, Б.В. Таранець	«новостворені або суттєво вдосконалені страхові продукти, технології та бізнес-процеси для максимального задоволення потреб страхувальників і забезпечення конкурентоздатності, прибутковості та фінансової надійності страхової компанії» [13, с.68]
Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк	«комплекс системних заходів, спрямованих на гармонізацію всіх етапів страхового процесу з метою отримання фінансово-економічного й соціально-правового ефекту від страхування» [43, с. 39]
Н.В. Мілошевич	«діяльність щодо пошуку нових методів роботи на ринку страхових послуг; аналізу можливих варіантів вкладення тимчасово вільних коштів інвестиційного фонду й фонду власних коштів страхових компаній у фізичні активи, від яких страхова компанія отримає більше доходів, ніж від вкладення у фінансові активи» [28, с.69].
П.А. Гориславець, Л.А. Алешко	«будь-яка комбінація видів діяльності та технологій, що розширює сферу їх застосування, призводить до бажаного результату, забезпечує зростання» [8, с.96]

Джерело: систематизовано автором на основі [8,11,13,28,42,43]

На основі проведеного дослідження відмітимо, що питання інновацій та інноваційної діяльності страхових компаній досліджено у вітчизняній економічній літературі фрагментарно також на законодавчому рівні не окреслено сутність даного поняття, що породжує існування різних поглядів на зміст поняття.

Для формування змісту поняття «інновації у страхуванні» вважаємо за доцільне визначити сутність поняття «інновації» відповідно до норм Закону України «Про інноваційну діяльність» [17] та сутність поняття «страхуванні» відповідно до норм нового Закону України «Про страхування» [18].

Сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні» наведено на рисунку 1.1

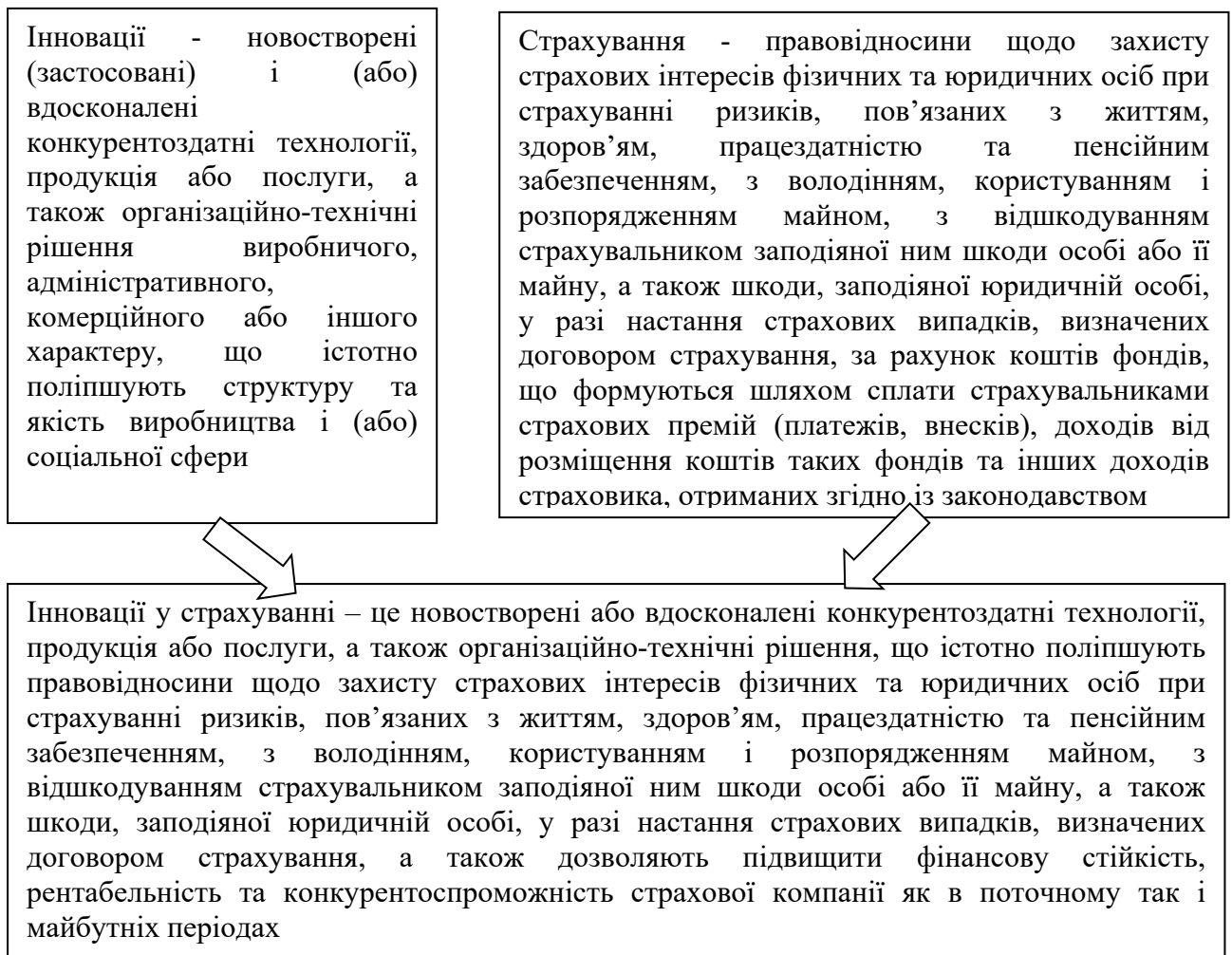

Рисунок 1.1 – Сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні»

Джерело: запропоновано автором

Такий підхід до визначення сутності інновацій у страхуванні враховує норми чинного законодавства та дозволяє чітко окреслити результат від впровадження інновацій у практичну діяльність страховиків.

З метою спрощення впровадження інновацій у практичну діяльність вітчизняних страхових компаній необхідно систематизація інновації з урахуванням їх видової будови, напрямів використання та напрямів діяльності, очікуваного результату від застосування (рисунк 1.2).

Рисунк 1.2 – Класифікація інновацій у страхуванні

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Розглянемо видову будову інновацій у страхуванні детальніше. Так, за очікуваним результатом від впровадження інновації поділяються на ті, що розширюють існуючі можливості, підтримуючі, ті, що спрямовані на підвищення ефективності страхової діяльності.

Інновації, що розширюють існуючі можливості страхових компаній сприяють підвищенню рівня конкурентоспроможності страховиків та збільшенню їх ніші на ринку, а також збільшення страхового портфеля, оскільки дозволяють ширшому колу фізичних та юридичних осіб

користуватися страховими послугами, які раніше були доступними лише обмеженому колу осіб (яскравим прикладом інновації, що розширюють існуючі можливості страхових компаній є надання послуг з мікрострахування, або використання сучасних інтернет-технологій для реалізації страхових продуктів).

Підтримуючі інновації не потребують радикальних розробок та нововведень, а проявляються в удосконаленні діючих страхових продуктів. Підтримуючі інновації не потребують значних витрат на їх впровадження, а тому є затребуваними та широко використовуються вітчизняними страховими компаніями.

Інновації, які спрямовані на підвищення ефективності страхової діяльності націлені на зменшення витрат страхової компанії (сприяють скороченню операційних, інвестиційних та фінансових витрат страховика) та зростанню показників платоспроможності, фінансової стійкості та рентабельності. Яскравим прикладом інновацій, які націлені на підвищення ефективності страхової діяльності є використання можливостей інтернет ресурсів, спеціалізованих програмних продуктів для страхового бізнесу, що дозволяє оптимізувати бізнес-процеси страховиків.

З огляду на вплив і способи створення конкурентних переваг інновації у страхуванні варто поділити на зростаючі та радикальні.

«Зростаючі інновації – це інновації, спрямовані на поліпшення продуктів і технологій. Вони часто вводяться систематично, що дозволяє поступово підвищувати або підтримувати конкурентоспроможність. Їх можна інтерпретувати як фактор, який послідовно, лінійно впливає на зростання конкурентоспроможності» [42, с. 24].

Радикальні інновації полягають у створенні нових бізнес-концепцій, а не тільки нових технологій та страхових продуктів. Такий вид інновацій вирізняється революційним характером, що потребує значних змін у діяльності страхової компанії, але у перспективі дозволяє забезпечити довгострокову

конкурентну перевагу, створюючи нові виклики для конкурентів, а також сприяє збільшенню ніші на ринку для страхової компанії.

За напрямом впровадження інновації у страхуванні поділяються на: продуктові, технологічних, управлінських, збутові, процесні, організаційні, виробничі.

Продуктова інновація полягає у розробці нових страхових продуктів або удосконалення тих, що вже існують. Вітчизняні та зарубіжні страхові компанії у виняткових випадках здійснюють розробку абсолютно нових, революційних страхових продуктів, вони набагато частіше модернізують свої пакети послуг або наслідують успішний досвід лідерів ринку. Саме тому, все частіше спостерігається зростання зацікавленості українських страхових компаній до вдалих заходів та удосконалених страхових продуктів провідних вітчизняних та міжнародних страхових компаній. Такі управлінські рішення до оновлення власної пропозиції на ринку є обґрунтовані та впливають з того, що розробка нового страхового продукту є досить ризиковою та дорогою діяльністю і може призвести не лише до невдачі на ринку, а й до погіршення фінансових показників страхової компанії.

Менш ризиково та менш затратно дотримуватися позицій лідерів ринку, використовувати їх досвід і оминати їх помилки. Також, досить типовим для страхового бізнесу є створення продуктів, які поєднують у собі найкращі риси кількох пропозицій конкурентів. Фокусуються лише на страховому продукті можна виділити на ступні види нових продуктів, а саме: новий продукт як для внутрішнього, так і для міжнародного страхового ринку; поліпшений страховий продукт, який вже присутній на страховому ринку; запозичений страховий продукт, який реалізується певний час на ринку та вже довів свою ефективність.

Технологічні інновації полягають у застосуванні нових технологій та стосуються суттєвих змін в організації діяльності страхових компаній (дослідження ринку, застосування нових інструментів контролю, управління фінансами, нові методи аналізу). Технологічні інновації застосовуються у всіх

напрямах діяльності страхових компаній, оскільки пов'язані із впровадженням нових технологій у різні сфери ведення страхового бізнесу: розширення каналів збуту страхових послуг, тобто замовлення страхового полісу через Інтернет; оплата вартості страхового полісу на сайті компанії; застосування додатків, що зчитують особливості дії страхувальників і тим самим дозволяють розробити індивідуальні страхові тарифи та інші. Такі додатки можуть застосовуватися як у ризикових видах страхування так і в довгостроковому страхуванні життя. Зокрема, такі носії техніки як Fitbit та інші програми, які слідкують за здоров'ям страхувальників передають данні страховим компаніям, що дозволяє останнім більш точно оцінити страхові ризики та ймовірність настання страхових випадків і тим самим скоригувати страхові тарифи і власні стратегії управління ризиками. На ринку автотранспортного страхування є розроблені додатки Smart Drive, які дозволяють контролювати стиль водіння, надсилають інформацію страховій компанії стосовно дотримання швидкісних режимів та правил дорожнього руху, надсилають страхувальникам корисні поради щодо того як поліпшити водійські навички, а в підсумку, за результатами отриманої інформації страхові компанії корегують страхові тарифи. Саме застосування в автотранспортному страхуванні телематичних пристроїв і мобільних додатків є найбільш активно зростаючими технологіями, які застосовуються на страховому ринку у всьому світі.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується посиленням орієнтації на розвиток суспільства та потреби споживачів. Зміна акцентів державного регулювання та умов ведення бізнесу з врахуванням клієнтоорієнтованого підходу спричинило появу нових фінансових технологій (FinTech), які значно трансформували увесь фінансовий сектор економіки та суттєво вплинули на перетворення бюджетно-податкової політики, систем соціального забезпечення населення та державного управління в цілому. Значного впливу нових технологій зазнав і вітчизняний страховий ринок, на якому застосування провідних досягнень технологічних інновацій має назву InsurTech.

«InsurTech – це сфера FinTech, в якій інноваційні технології використовуються учасниками страхового ринку для задоволення потреб споживачів страхових послуг на основі оптимізації своєї діяльності» [6, с. 125].

Управлінські інновації полягають у застосуванні нових інструментів і методик та програмних продуктів, які спрямовані на оптимізацію управлінських рішень в страховому бізнесі. Одним із яскравих інноваційних інструментів управління в страхуванні є реінжиніринг, який являє собою «взаємозалежний, внутрішньо-фірмовий комплекс управлінських заходів для проектування бізнес-процесів, які разом утворюють необхідну основу для структурної організації та контролю страхової діяльності» [42, с.25].

Збутові інновації полягають в удосконаленні та розробці нових каналів збуту з використання сучасних технологій: створення Інтернет-магазинів, просування страхових продуктів через соціальні мережі, використання інших Інтернет- технологій.

Витратні інновації націлені на зменшення витрат страхової компанії шляхом використання провідних досягнень науково-технічного прогресу. Зменшення операційних та управлінських витрат відбувається в першу чергу за рахунок автоматизації бізнес-процесів страхової компанії, що мінімізує потреби в ручній роботі та обробці і зберіганні фізичних документів.

Організаційні інновації дозволяють підвищити ефективності взаємодії з внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами шляхом застосування нових методів і технологій.

Процесні інновації полягають у впровадженні нового або значно поліпшеного способу організації основної, фінансової та інвестиційної діяльності страхової компанії. В першу чергу процесні інновації торкаються саме основної діяльності страховика, а саме страхування та перестраховання. Сюди входять значні зміни в технології надання страхових послуг, оцінці страхових ризиків та страхових випадків, врегулювання страхових претензій. Процесні інновації мають на меті зниження собівартості страхових послуг та витрат на просування страхових продуктів.

Оскільки інноваційна активність страхових компаній, відіграє значну роль як у становленні та розвитку вітчизняного страхового ринку так і у відновленні економіки ми пропонуємо розширити перелік класифікаційних ознак інновацій у страхуванні та систематизувати їх за рівнем значущості на базові та комплексні.

В основі базових інновації лежать нові фундаментальні досягнення науки та техніки, що роблять можливим створення сучасних систем управління та розвитку страхового бізнесу. Базисні інновації є передумовою виникнення нових галузей виробництва, перебудови суміжних виробництв, створення нових ринків.

Інтегруючі або комплексні інновації полягають у використанні оптимальних існуючих практик, комплексу накопичених і перевірених як на міжнародному так і на внутрішньому страховому ринку наукових досягнень, які сприятимуть поліпшенню якості управління страховими компаніями та зростанню їх конкурентних переваг. Такий вид інновацій сприяє розвитку й повнішому задоволенню існуючих потреб українського страхового ринку.

Систематизація інновації у страхуванні за різними ознаками носить практичне значення та полегшує процес їх впровадження у практичну діяльність страхових компаній, тим паче, що страховий ринок, у порівнянні з іншими фінансовими ринками вирізняється низьким рівнем інноваційної активності. «Тому дуже важливо розглянути можливості застосування інноваційних напрямів і підходів в страховій діяльності, що сприяють розвитку страхової справи і ринку страхування в цілому» [11, с. 80].

Класифікація інновацій, яка показує взаємозв'язок основних напрямів діяльності страховиків (створення страхового продукту, супровід страхових договорів, розширення каналів розповсюдження страхових послуг, організаційно-управлінська діяльність страховиків, взаємодія страхових компаній із зовнішніми контрагентами), об'єктів інновацій та видів інновацій представлена в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Взаємозв'язок основних напрямів діяльності страховиків об'єктів та видів інновацій

Напрями діяльності страхової компанії	Об'єкт інновації	Вид інновації	Опис інновації
Розробка страхового продукту	Процеси, які забезпечують розробку нових та удосконалення існуючих страхових продуктів	Продуктова, технологічна процесна	Розробка нових страхових продуктів і послуг; покращення продуктів, які раніше використовувалися на ринку; створення продуктів, які поєднують у собі найкращі риси кількох товарів;
Супровід страхового продукту	Процеси, які забезпечують супровід страхового продукту	Продуктова, технологічна	Зміна технології процесів супроводу, з метою їх вдосконалення, автоматизації процесів за рахунок впровадження нових інформаційних технологій
Розвиток каналів збуту страхових послуг	Система просування страхових послуг	Продуктова, збутова, технологічна	Створення нових каналів збуту страхових послуг шляхом залучення новітніх аналітичних і маркетингових методів дослідження страхового ринку, використання Інтернету, соціальних мереж, хмарних технологій, створення Інтернет-магазинів
Організаційно управлінська діяльність	Організаційно управлінські процеси	Процесна, управлінська, технологічна, витратна	Використання нових методів організації та управління страхової компанії, впровадження передових інформаційних технологій для оптимізації управління бізнес-процесами компанії; скорочення витрат страхової компанії шляхом використання досягнень науково-технічного прогресу
Взаємодія з іншими елементами зовнішнього середовища	Процеси взаємодії	Процесна, організаційна, виробнича	Використання нових методів і технологій з метою підвищення ефективності взаємодії з елементами зовнішнього середовища

Джерело: систематизовано автором на основі [11,42]

Українські страхові компанії в переважній більшості впроваджують саме продуктові інновації, що стримує їх розвиток та конкурентоспроможність у порівнянні з іноземними страховиками, які широко використовують переваги від впровадження інновацій у практичну діяльність та інвестують значні кошти в принципово нові ІТ технології.

Таким чином, варто зазначити, що в сучасних умовах глобалізації та цифровізації економіки вітчизняні страхові компанії можуть успішно функціонувати, протидіяти внутрішнім та зовнішнім ризикам та загрозам, а також нарощувати потенціал, лише застосовуючи інноваційні підходи в усіх аспектах власної діяльності, що породжує необхідність розробки ефективної системи управління інноваціями, яка враховуватиме особливості страхових відносин як специфічного виду фінансових послуг.

1.2 Організація системи управління інноваціями в страхових компаніях

Протягом тривалого періоду традиційна модель бізнесу у страховій сфері не проявляла високий інтерес до цифрової трансформації, але на сьогоднішній день страховики також починають відчувати вплив цифрових технологій. Модернізуються способи розповсюдження страхових послуг, сам характер цих послуг, а також загальна модель ведення бізнесу, оскільки змінюються потреби страхувальників, що продиктовано вимогами часу та значними цифровими трансформаціями в нашому суспільстві. Нині споживачі страхових послуг очікують простоти в процесі їх придбання (до прикладу, можливість активувати страховий захист не виходячи з дому), можливості оформлення страхових послуг в зручний для клієнта час (доступ до послуг цілодобово), швидкості й прозорості в процедурах врегулювання страхових претензій. Вони також потребують чіткої і актуальної інформації про продукт, а також інноваційних послуг, що базуються на цифрових технологіях.

Для ефективного впровадження інновацій у практичну діяльність страхових компаній необхідно розробити чітку систему управління, що базується на професійних знаннях, враховує тенденції економічного розвитку країни та новації на страховому ринку, інтегрується у загальну систему

управління страховою організацією та є інструментом підвищення стійкості, рентабельності та конкурентоспроможності страховиків.

Інноваційна активність страхових компаній залежить від здатності до мобілізації інноваційного потенціалу страховиків, обґрунтування вибору і реалізації інноваційного розвитку; вивільнення ресурсів як фінансових так і кадрових для впровадження інновацій та розробки алгоритму управління інноваційними процесами, який має враховувати специфіку діяльності страхової компанії.

Управління інноваційними процесами в страховому бізнесі є невід’ємною складовою діяльності сучасної страхової компанії, що включає планування, організування, фінансування та стимулювання інноваційної активності та реалізацію конкретних інноваційних проектів.

Підходи до управління інноваціями страховиків наведено на рисунку 1.3.

Рисунок 1.3 – Сутність та підходи до управління інноваціями у страховому бізнесі

Джерело: систематизовано автором на основі [11, 15,42,43]

Управління інноваціями покликане забезпечувати розвиток та ефективне функціонування страхової компанії. Стійкість, в сучасних умовах, є досить важливою характеристикою, що дозволяє страховій компанії, без значних втрат швидко пристосовуватися до змін зовнішнього та і внутрішнього середовища. Стійкість розвитку страхової компанії означає оптимальне використання ресурсів та активів, застосування ефективних методів та інструментів управління, а також оцінюється за допомогою комплексної результативної ефективності інноваційного управління.

Менеджмент інновацій у страховому бізнесі є системою компонентів, що взаємодіють між собою та впливають на процес розвитку нововведень. Система управління інноваціями спрямована на досягнення поставлених цілей в межах визначених принципів та методів управління інноваційними процесами (рисунок 1.4).

Система управління інноваціями у страхуванні є відкритою системою, оскільки потребує чіткого та детального збору та аналізу макроекономічної ситуації, стану розвитку як вітчизняного так і зарубіжних страхових та інших фінансових ринків. Таким чином, управлінський персонал має доступ до всієї необхідної інформації та ресурсів зовнішнього макро- та мікросередовища при вході в систему. Вихід із системи – продуктові, управлінські, витратні, збутові, технологічні, процесні та організаційні інновації. Зворотній зв'язок сприяє забезпеченню безперервного та стабільного інноваційного розвитку страхової компанії.

Система управління інноваціями у страховому бізнесі має містити керуючу та керовану підсистеми.

Процес трансформації інформаційних та інших видів ресурсів із зовнішнього середовища в інновації здійснюється шляхом налагодженої взаємодії суб'єктів управління інноваціями страхової компанії (керуючої підсистеми) з об'єктами управління інноваціями (керованої підсистеми) на основі реалізації розробленого механізму.

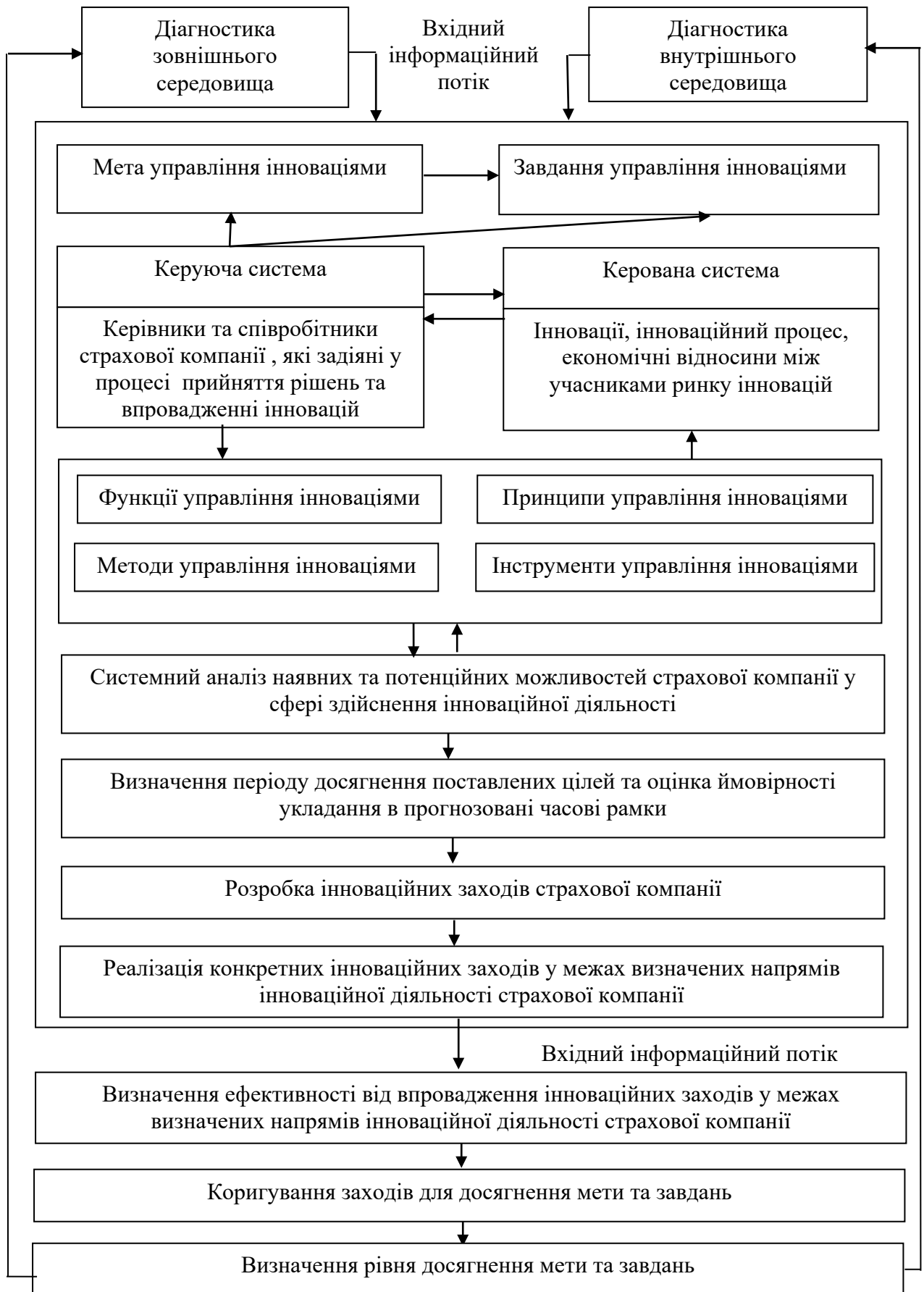

Рисунок 1.4 – Система управління інноваціями в страховому бізнесі

Джерело: розроблено автором

Управління інноваціями передбачає існування спеціального органу управління, який складається з відділів управління та керівників різних рівнів та структурних підрозділів, які мають повноваження приймати відповідні управлінські рішення та несуть відповідальність за їх наслідки. Крім загальних вимог, таких як творчий підхід і аналітичні здібності, вони повинні бути професіоналами не лише в страховій галузі, а й в галузі інновацій: знати види інновацій, стан розвитку ринку інновацій та основні інвестиційні тенденції, організацію інноваційної діяльності з розроблення і впровадження нових страхових продуктів, основи мотивації праці та контролю за виконанням прийнятих рішень, нормативно-законодавче регулювання і форми державної підтримки інноваційної діяльності, тощо.

Керована підсистема управління інноваціями у страховому бізнесі складається із двох підсистем: безпосередньо керованої і опосередковано керованої. «Основу безпосередньо керованої підсистеми управління інноваційною діяльністю становить сам процес інноваційної діяльності та функціональні служби, основні і допоміжні виробничі підрозділи, які реалізують наукові розробки. Опосередковано керована підсистема включає елементи мікрооточення: споживачів, конкурентів, постачальників ресурсів, посередників та контактні аудиторії. Усі елементи мікрооточення безпосередньо пов'язані, створюють сприятливі умови для інноваційної діяльності, допомагаючи новій ідеї отримати практичну реалізацію та знайти свого споживача» [19, с. 74].

Управління інноваціями в страховому бізнесі має свої особливості, які полягають у тому, що з одного боку, необхідно враховувати специфіку розробки та реалізації страхових продуктів та стимулювати персонал до генерування нових ідей, пов'язаних з інноваціями, а з іншого – необхідно виконувати вимоги державного регулятора як стосовно основної так і інвестиційної діяльності та здійснювати контроль над ходом інноваційного процесу.

Іншим важливим аспектом інноваційної діяльності страхових компаній у порівнянні з традиційними умовами ведення бізнесу є її висока ризиковість. На будь-якому етапі впровадження інновацій можуть виникнути непередбачені проблеми, які можуть призвести не тільки до невиконання поставлених цілей або навіть до припинення інноваційного проекту, а й спричинити погіршення фінансових показників діяльності страховика. Важливо не тільки вчасно визначити перспективність нової ідеї і оцінити її комерційну вигідність, але й створити необхідні умови для оперативного впровадження технології у страхову компанію.

Крім того, впровадження інновацій має мати системний характер та подальше продовження ініціатив. «Приміром, створення одного веб-сайту не дає жодних гарантій в ефективності реалізації страхової діяльності, оскільки вимагає постійного оновлення та запровадження новинок, керуючись досвідом інших країн або ж розробкою власних механізмів. Саме ті компанії, які розуміють важливість цього аспекту, здатні забезпечити високий рівень результатів своєї діяльності» [1, с. 28].

Управління інноваціями є складним завданням, з яким зіштовхуються управлінський персонал та співробітники страхових компаній. Воно включає різні функції, кожна з яких має на меті вирішення конкретних питань щодо взаємодії між підрозділами страховика, які займаються інноваційною діяльністю.

Функції управління інноваціями визначаються з огляду на завдання, які потрібно вирішити в межах такого управління.

Основними завданнями управління інноваціями в страхових компаніях є:

- проведення досліджень ринку інновацій, вивчення потреб та бажань споживачів, прогнозування характеру і стадій життєвого циклу інноваційних страхових продуктів;

- оцінювання ефективності, ризиковості та можливість впровадження інноваційних проектів в діяльність страхових компаній;

- визначення методів реалізації нових страхових продуктів та дослідження можливостей модернізації існуючих послуг;
- аналіз кон'юнктури ринку ресурсів;
- забезпечення високих темпів розвитку страхової компанії, її конкурентоспроможності та розширення ніші на ринку за рахунок впровадження інновацій;
- забезпечення максимізації доходів (прибутків) страхової компанії за рахунок впровадження інновацій.

Основними етапами процесу управління інноваціями на рівні страхової компанії є:

- визначення мети впровадження інновацій, що є базисом для формування усіх інших елементів системи управління інноваціями;
- системний аналіз усіх наявних та потенційних можливостей страхової компанії до впровадження інновацій (фінансові ресурси, персонал, галузь, страховий портфель);
- формування часових рамок ведення інноваційної діяльності, визначення періоду досягнення поставлених завдань (максимального, найбільш оптимального, мінімального), оцінка ймовірності досягнення запланованого результату в прогнозовані часові рамки;
- організація механізму управління інноваціями (формування команди, яка буде задіяна у процесі впровадження інновацій, розподіл повноважень між членами команди, визначення центрів відповідальності тощо);
- реалізація конкретних інноваційних заходів у межах визначених напрямів інноваційної діяльності страхової компанії;
- визначення ефективності від впровадження інноваційних заходів у межах визначених напрямів інноваційної діяльності страхової компанії;
- коригування заходів для досягнення мети та завдань.

На процес прийняття управлінських рішень щодо доцільності впровадження інновацій та здійснення конкретних заходів впливають зовнішні

та внутрішні фактори, що опосередковуються джерелом їх виникнення (таблиця 1.3).

Таблиця 1.3 – Основні детермінанти інновацій у страховому бізнесі

Зовнішні	Внутрішні
<ul style="list-style-type: none"> - поширення цифрової економіки - розвиток ІТ технології, 4 Промислова Революція - конкуренція (в окремих випадках гіперконкуренція) - демографічні зміни - зміна культури ризику в суспільстві - зміна структури страхового інтересу - державна ініціатива (програми підтримки, нормативно-правове поле) - зростання вартості життя та здоров'я людини - захист прав інтелектуальної власності - податкові преференції для інноваторів 	<ul style="list-style-type: none"> - асиметрія інформації між учасниками страхових відносин - поява нових ризиків та зростання існуючих - зростання вартості обслуговування страхових продуктів - зростання масивів даних та потреба їх швидкого опрацювання - потреба прийняття швидких рішень в умовах невизначеності - підвищення вимог до безпеки та захисту персональних даних клієнтів - сприйняття менеджментом та акціонерами компанії

Джерело: [45, с. 184]

Основними напрямками розвитку цифрових технологій у страховій сфері є інтернетизація, індивідуалізація та діджиталізація.

Інтернетизація включає в себе зручний доступ до необхідної інформації для як страхувальників, так і для страховиків, зокрема можливість придбання страхових продуктів через Інтернет-ресурси.

Створення інтернет-магазинів є важливим кроком у впровадженні інновацій на страховому ринку. Можливість придбати страхові продукти онлайн є досить зручним для страхувальників, оскільки економить їх час, дозволяє оформити поліс у будь-який зручний період та з будь-якого місця. У такому магазині страхувальник може придбати стандартизований страховий продукт та оформити електронний поліс. В переважній більшості страхові компанії, які працюють на ринку ризикового страхування пропонують реалізують страхові продукти онлайн. Також, страхові компанії на власних сайтах розвивають функцію «онлайн-кабінет», де страхувальник може отримати інформацію про діючі договори, розмір сплаченої страхової премії, а

також інформацію про наступний страховий платіж та термін закінчення договору страхування.

Персоналізація відносин у сфері страхування виявляється у розробці індивідуальних котирувань щодо страхових тарифів, ризиків та інших умов страхових договорів, з використанням великих баз даних на основі новітніх, бездротових технологій, які спрощують обробку значних масивів інформації про діючих та потенційних страхувальників та застраховані об'єкти.

Технології Великих даних (Big Data) відкрили небачені досі можливості для здійснення постійного, автоматизованого збору й обробки колосальних масивів інформації. Робота страхових компаній ґрунтується на аналізі великих обсягів інформації. Сучасні технології дозволяють швидко згрупувати страхувальників за різними категоріями ризику на основі обробки масиву статистичних даних, особистих відомостей про страхувальників та прогнозів, що сприяє розробці ефективних страхових тарифів та дозволяє оптимізувати страхові виплати, зменшити ризик страхової компанії і встановити точніші аквізиційні, ліквідаційні та збутові витрати. За допомогою Big Data можна персоналізувати страхові поліси для кожної категорії страхувальників, а за допомогою таргетованої розсилки налагодити комунікацію з потенційними клієнтами.

Індивідуалізація страхової сфери включає методи та інструменти здійснення персональної оцінки ризику шляхом збору детальної інформації про страхувальників та об'єкти страхування, а також складання індивідуальних страхових котирувань з урахуванням вимог страхувальників.

Діджиталізація страхового бізнесу полягає у використанні сучасних механізмів та цифрових інструментів у основних та допоміжних бізнес-процесах страхових компаній. Такому напряму впровадження інновацій характерні нові технології розробки та просування страхових продуктів, бездротові технології обміну інформацією. На сьогоднішній день страхові компанії переважно використовують цифровізацію в таких бізнес-процесах, як ведення бухгалтерського обліку, андеррайтинг, реалізація страхових продуктів і

врегулювання страхових претензій. Розвиток та використання технології «блокчейн» в різних бізнес-процесах також є частковою мотивацією страхового сектору для цифровізації страхового бізнесу.

«Застосування технології «блокчейн» дає змогу скорочувати витрати часу на здійснення окремих бізнес-процесів страховика, знижувати ступінь ризиків страхових та фінансових операцій, а також забезпечити високий ступінь довіри між партнерами в умовах максимальної транспарентності. Використання технології blockchain у страховому бізнесі дає змогу не лише оптимізувати операційну діяльність, але й ефективно будувати відносини з партнерами (іншими страховиками, перестраховиками та їх об'єднаннями; банківськими установами, туристичними фірмами, компаніями, що здають в оренду житло, автомобілі та обладнання, медичними установами, станціями технічного обслуговування транспортних засобів тощо) та державними органами» [30, с. 106].

Нині відбувається впровадження штучного інтелекту (ШІ) в страховий бізнес. Вплив ШІ на страховий бізнес в контексті задоволення потреб страховиків, страхувальників та держави наведено на рисунку 1.5.

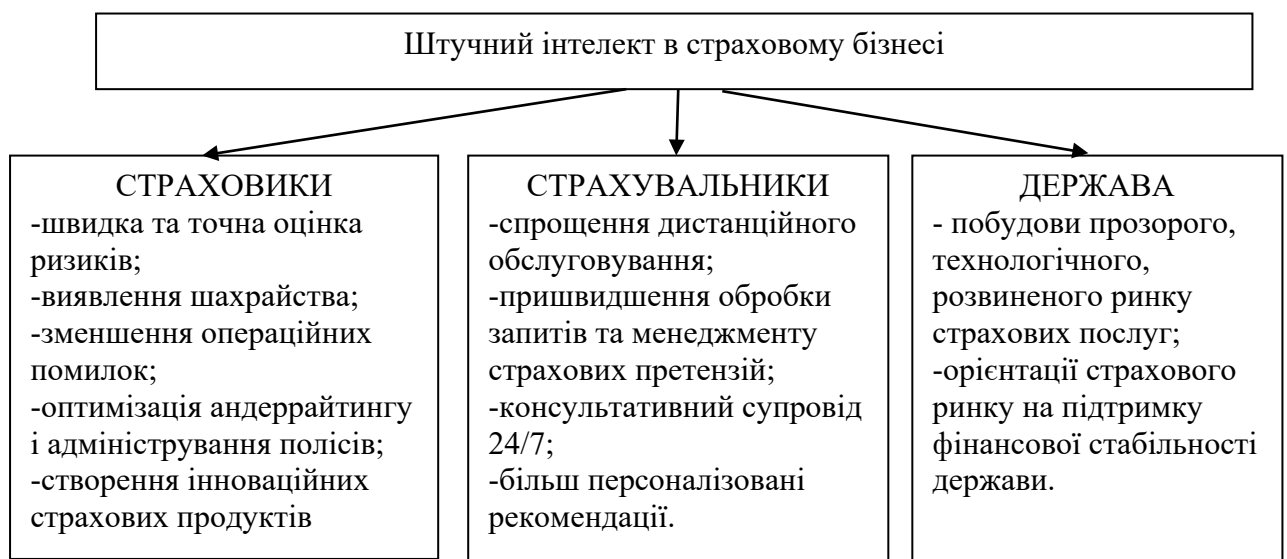

Рисунок 1.5 – Вплив ШІ на страховий ринок України в контексті задоволення потреб ключових суб'єктів страхування

Джерело: [37, с. 94]

Зміст використання окремих технологій штучного інтелекту в страхуванні наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Зміст використання окремих технологій штучного інтелекту в страхуванні

Технологія ШІ	Напрями використання в страховій діяльності
Машинне навчання (ML)	- Індивідуалізована модель андеррайтингу та протидія шахрайству.
Програмні додатки (Digital Insurance)	- Мінімізація операційних помилок шляхом здійснення онлайн документообіг. - Створення особистого кабінету страхувальника. - Інструмент здійснення онлайн-продажів та електронних розрахунків. - Оформлення та пролонгація страхових полісів онлайн
Чат-боти, генеративний голосовий онлайн-консалтинг	- Полегшення отримання необхідної інформації страхувальникам. - Покращення якості обслуговування клієнтів та забезпечення постійного зворотного зв'язку. - Нівелювання соціально-психологічної, емоційної дистанції.
Технології розподіленого доступу (Blockchain)	- Пришвидження андеррайтингу та оптимізація бізнес-процесів
Big Data	- Обробка великого масиву інформації; - Розробка індивідуальних страхових тарифів на основі обробки статистичних та індивідуальних даних. - Проведення актуарного аналізу.
Chat GPT	- Розробка фінансової, маркетингової стратегій та інноваційних страхових продуктів для визначених сегментів клієнтів.
Телематика	- Віддалений аналіз персональних даних застрахованої особи. - Розробка ексклюзивних страхових програм. - Розробка індивідуальних страхових тарифів на основі вивчення поведінки страхувальника за допомогою телематичних пристроїв та технології віддаленого моніторингу.

Джерело: систематизовано та доповнено автором

Таким чином, нова модель страхового бізнесу диктує необхідність впровадженні інновацій у практичну діяльність страхових компаній. Страхові компанії роблять основний акцент на задоволенні потреб клієнта й покращенні страхових послуг. Застосування інноваційних інструментів та технологій дозволить страховикам створювати адаптовані до потреб клієнта продукти, які враховуватимуть особливості кожного страхувальника та залишатимуться привабливими для самих страхових компаній, оскільки більш точно враховуватимуть рівень ризиків та розміри страхових тарифів.

Однак, сучасний стан економіки та безпекові фактори стримують процеси впровадження нових технологій на страховому ринку України. Саме тому, необхідно проводити обґрунтовану державну політику у сфері страхування, яка буде спрямована на підтримку розвитку вітчизняних страховиків, які використовують інноваційні технології. Також, враховуючи низький рівень фінансової грамотності населення, особливу увагу державі необхідно звернути на підвищення рівня страхової культури населення та підвищення його довіри до страхового сектора економіки. Також рекомендується поступово імплементувати успішний досвід впровадження InsurTech міжнародних страховиків в практичну діяльність вітчизняних страхових компаній.

2 Аналітичні аспекти управління інноваціями у страховому бізнесі

2.1 Аналіз сучасного стану розвитку вітчизняного ринку ризикового страхування

Стрімкий розвиток економічних відносин в епоху діджиталізації сприяє зростанню інтеграційних процесів як на фінансовому ринку в цілому так і у сфері страхування зокрема. Водночас, динамічність зовнішнього та внутрішнього середовища, зростання ризиковості страхового бізнесу, обмеженість ресурсів, відтік капіталу та посилення конкуренції, вимагає постійного перегляду методів та інструментів управління та форм взаємодії на ринку страхування. Стан розвитку страхового ринку є важливим індикатором якості життя населення та ефективності соціально-економічної сфери. Страхування має значний вплив на стабільність суспільства, оскільки воно є засобом захисту його матеріальних і нематеріальних цінностей. У зв'язку з важливістю страхування для соціально-економічного розвитку країни, суб'єктів господарювання усіх форм власності та громадяни виникає необхідність проведення детального аналізу показників розвитку страхового ринку.

Основними індикаторами, які використовуються для оцінки розвитку страхового ринку та його ролі в економіці країни є показник проникнення страхування (IPR), який розраховується як співвідношення обсягу страхових премій до ВВП країни та показник щільності страхування (Insurance Density ratio), який розраховується як співвідношення розміру страхових премій на 1 особу до всього населення країни.

Показник проникнення страхування в економіку України у 2020 році становив 1,08 %, у 2021 року його значення зменшилося на 0,17 в.п. і склало 0,91 %. У 2022 році відбулося незначне зростання показника проникнення

страхування, який, у порівнянні з 2021 роком, зріс на 0,29 в.п. і склав 1,2 % (рисунок 2.1).

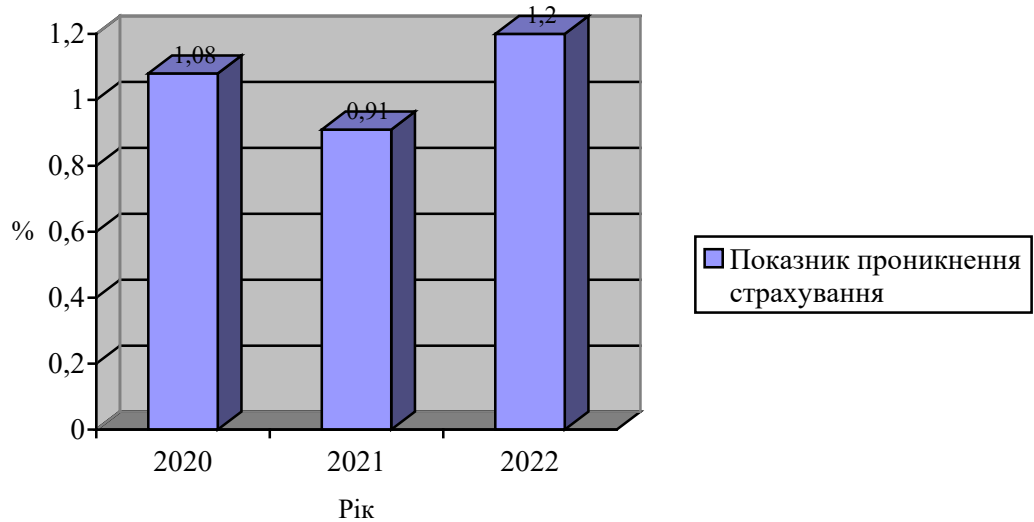

Рисунок 2.1 – Динаміка показника проникнення страхування в економіку України у 2020-2022 роках

Таке зростання було спричинено не так збільшенням обсягів страхових премій у 2022 році, як скороченням обсягу ВВП країни у зв'язку із воєнними діями. Низьке значення показника проникнення в Україні свідчить про нерозвинутість страхового ринку та значно нижчі темп зростання валових страхових премій, ніж валового внутрішнього продукту. «В порівнянні з європейськими країнами у нашій країні IPR знаходиться на дуже низькому рівні, так найвищий показник проникнення спостерігається у Франції, Фінляндії, Швейцарії, Великобританії і становить близько 9–11% ВВП, в Іспанії, Швеції, Німеччині, Австрії він знаходиться на рівні 4–7% ВВП, а в Чехії, Польщі, Угорщині, Болгарії його ставка не перевищує 3%» [9, с. 168].

Показника щільності страхування у 2019 році становив 47,35 дол. США, у 2020 року його значення зменшилося на 13,75 % або на 6,51 дол. США і склало 40,84 дол. США. У 2021 році відбулося незначне зростання показника щільності страхування, який, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 4,4 % або на 1,8 дол. США і склав 42,64 дол. США (рисунок 2.2).

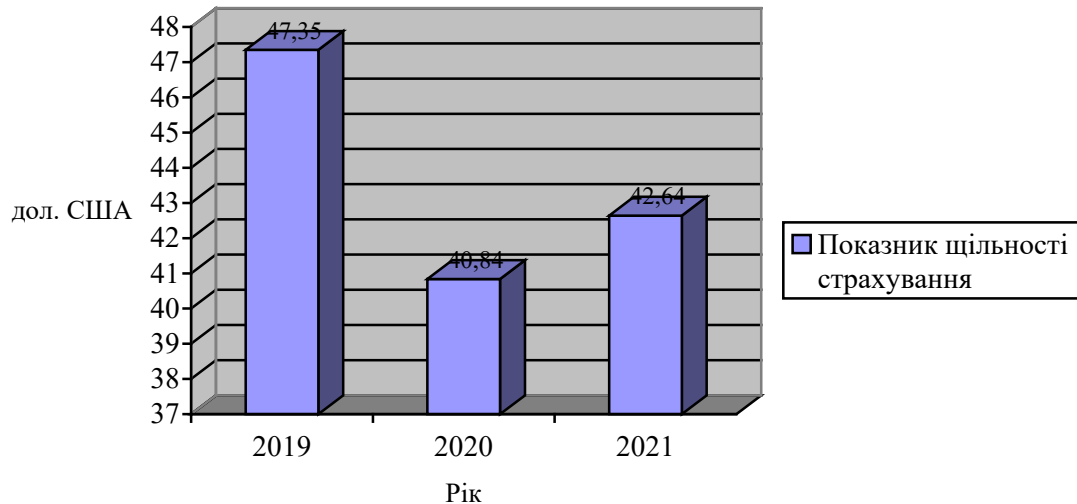

Рисунок 2.2 – Динаміка показника щільності страхування у 2019-2021 роках

Показник щільності страхування у 2022 році важко поррахувати, зважаючи на високі темпи міграції населення та значні втрати пов'язані із бойовими діями на території України. В цілому значення показника щільності страхування є досить низькими. Так, «фахівці в галузі страхування вважають, що при нормальній ситуації на страховому ринку даний показник повинен становити не менше 140 дол. США. Найвищий показник щільності страхування спостерігається у країнах Європейського Союзу та в розрахунку на одну особу становить 2025 євро на рік, а найнижчий рівень в Румунії (97 євро на особу), Латвія (112 євро), Болгарія (138 євро), проте в Україні цей показник не досягає навіть і 50 дол. США» [38, с. 50].

Сучасна економічна ситуація в Україні, яка обумовлена військовою агресією та кризовим станом, обмежує можливості сталого розвитку страхового ринку. В умовах воєнного стану особливого значення набуває питання визначення стану страхового ринку та проблем, які стримують його розвиток.

Характеризуючи основні тенденції розвитку вітчизняного страхового ринку, варто зазначити, що протягом 2018-2022 років кількість страхових компаній суттєво зменшилася, а саме на 54,45 %, або у 2,4 рази (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Кількість вітчизняних страхових компаній у 2018-2022 роках

Показники	Рік					Абсолютне відхилення (+,-), одиниць		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2018	2019	2020	2021	2022	2022/2018	2022/2021	2022/2018	2022/2021
Кількість зареєстрованих страхових компаній, на кінець періоду, одиниць, із них:									
компанії зі страхування життя, од.	281	233	210	155	128	-153	-27	-54,45	-17,42
компанії, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя, од.	251	210	190	142	116	-135	-26	-53,78	-18,31

Так, у 2018 році на страховому ринку України функціонувала 281 страхова компанія, з яких 251 страхові компанії, які працювали у галузі ризикового страхування та 30 лайфових страховиків. У 2019 році, у порівнянні з 2018 роком загальна кількість страхових компаній зменшилася на 17,08 % і склала 233 страховика, з яких 210 працювали на ринку ризикового страхування, що на 16,33 % менше, ніж у аналогічному періоді минулого року. У 2020 році загальна кількість страховиків склала 210 компаній, що на 9,87 % менше, ніж у 2019 році. Кількість страховиків, які працювали на ринку страхування іншого, ніж страхування життя склала 190 компаній, що на 9,52 % менше, у порівнянні з 2019 роком. У 2021 році загальна кількість страховиків склала 155 компаній, що на 26,19 % менше, ніж у 2020 році. Кількість страховиків, які працювали на ринку страхування іншого, ніж страхування життя склала 142 компанії, що на 25,26 % менше, у порівнянні з 2020 роком. У 2022 році на страховому ринку функціонувало 128 страховиків, з них 116 страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя та 12 лайфових страховиків. Таким чином, кількість страховиків у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком скоротилася на 17,42 %. На кінець травня 2023 року в Україні залишилося лише 115 страховиків.

Тенденції до зменшення кількості страхових компаній на вітчизняному страховому ринку можна пояснити як економічною так і політичною

нестабільністю в країні: повномасштабною війною, втратою значної території країни, пандемією COVID-19, посиленням контролю та зміною регуляторних вимог Національного банку України.

Зважаючи на суттєве скорочення кількості страхових компаній, які працюють на ринку ризикового страхування проаналізуємо тенденції даного ринку більш детальноше (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2 – Основні показники розвитку ринку ризикового страхування в Україні у 2020-2022 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Загальний обсяг активів	49032,4	46756,6	49688,4	-2275,8	2931,8	-4,64	6,27
Обсяг сплачених статутних капіталів	9002,5	7198,4	6206,6	-1804,1	-991,8	-20,04	-13,78
Загальний обсяг власного капіталу	21991,9	19769,1	20333,3	-2222,8	564,2	-10,11	2,85
Страхові резерви у тому числі:	21312,2	21849,8	23231,1	537,6	1381,3	2,52	6,32
резерв довгострокових зобов'язань	0,3	11,9	0,3	11,6	-11,6	3866,67	-97,48
резерв збитків або резерв належних виплат	9097,7	7734,7	10614,1	-1363	2879,4	-14,98	37,23
резерв незароблених премій	12084,4	14086,3	12596,0	2001,9	-1490,3	16,57	-10,58
інші страхові резерви	129,7	16,9	20,7	-112,8	3,8	-86,97	22,49
Частка перестраховика у страхових резервах	6602,6	5176,2	5570,1	-1426,4	393,9	-21,60	7,61
Страхові платежі (премії, внески), усього	40157,7	43820,8	34849,5	3663,1	-8971,3	9,12	-20,47
від філій	6081,8	7086,4	6050,3	1004,6	-1036,1	16,52	-14,62
від страховальників – фізичних осіб	17713,9	22184,0	19903,2	4470,1	-2280,8	25,23	-10,28
від перестраховальників	4201,8	1890,6	1131,6	-2311,2	-759	-55,00	-40,15
із них від перестраховальників-нерезидентів	58,7	32,9	33,7	-25,8	0,8	-43,95	2,43
Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам	8350,7	8490,0	4134,3	139,3	-4355,7	1,67	-51,30
у тому числі перестраховикам-нерезидентам	3518,9	4772,2	2987,5	1253,3	-1784,7	35,62	-37,40
Страхові виплати та страхові відшкодування	14204,0	17129,4	12116,6	2925,4	-5012,8	20,60	-29,26

Джерело: складено за даними Національного банку України

Як свідчать дані таблиці 2.1 загальний обсяг активів страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зменшився на 4,64 % і склав 46756,6 млн грн, а у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 6,27 % і склав 49688,4 млн грн.

Обсяг сплачених статутних капіталів страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зменшення. Так, у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком обсяг сплачених статутних капіталів страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя зменшився на 20,04 % і склав 7198,4 млн грн, а у 2022 році їх обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився ще на 13,78 % і склав 6206,6 млн грн.

Обсяг власного капіталу ризикових страховиків у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, зменшився на 10,11 % і склав 19769,1 млн грн, а у 2022 році його обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 2,85 % і склав 20333,3 млн грн.

Обсяг сформованих страхових резервів страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя протягом 2020-2022 роках мав тенденцію до зростання. У 2020 році загальний обсяг страхових резервів становив 21312,2 млн грн. У 2021 році їх обсяг, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 2,52 % і склав 21849,8 млн грн. У 2022 році обсяг страхових резервів, у порівнянні з 2021 роком зріс на 6,32 % або на 1381,3 млн грн і склав 23231,1 млн грн.

Резерв незароблених премій у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 16,57 % і склав 14086,3 млн грн. У 2022 році його обсяг, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 10,58 % або на 1490,3 млн грн і склав 12596 млн грн, що свідчить про скорочення ринку ризикового страхування, оскільки резерв незароблених премій є грошовою оцінкою майбутніх зобов'язань страхових компаній за страховими випадками та включає частки від страхових платежів, які надійшли до страхових компаній.

Резерв збитків страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком,

зменшився на 14,98 % і склав 7734,7 млн грн. У 2022 році його обсяг, у порівнянні з 2021 роком зріс на 37,23 % або на 2879,4 млн грн і склав 10614,1 млн грн, що свідчить про зростання кількості страхових випадків та звернень страхувальників до страхових компаній з питання врегулювання страхових випадків.

Частка перестраховика у страхових резервах у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком зменшилася на 21,6 % і склала 5176,2 млн грн, а у 2022 році частка перестраховика у страхових резервах, у порівнянні з 2021 роком зросла на 7,61 % і склала 5570,1 млн грн.

Загальний обсяг страхових премій у 2020 році становив 40157,7 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зріс на 9,12 % і склав 43820,8 млн грн, а у 2022 році загальний обсяг страхових премій, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 20,47 % і склав 34849,5 млн грн (рисунок 2.3).

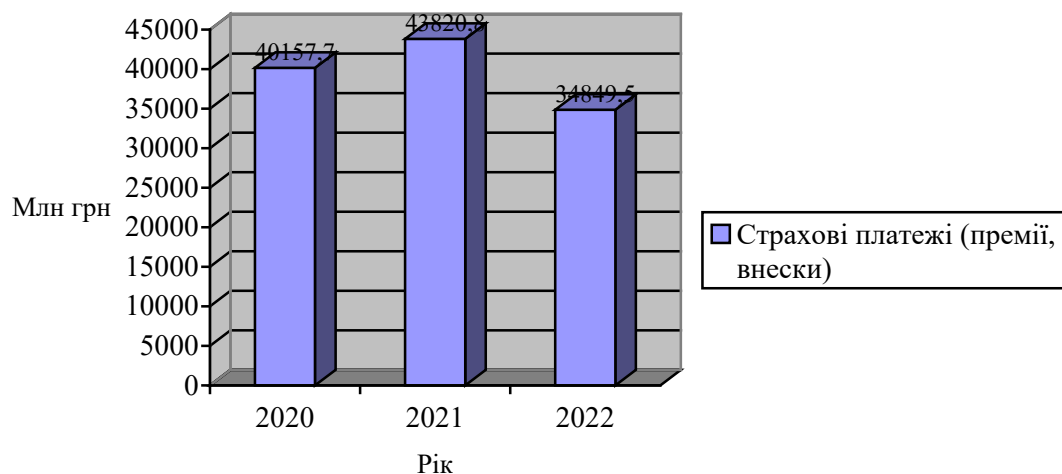

Рисунок 2.3 – Динаміка надходження страхових платежів (премій, внесків) у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.2

Страхові премії, які надійшли від страхувальників – фізичних осіб у 2020 році становили 17713,9 млн грн. У 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, їх обсяг зріс на 25,23 % і склав 22184 млн грн, а у 2022 році обсяг валових

страхових премій, які надійшли від страхувальників – фізичних осіб, у порівнянні з 2021 роком, зменшився на 10,28 % або на 2280,8 млн грн і склав 19903,2 млн грн.

Страхові премії, які надійшли від перестраховальників протягом аналізованого періоду мали тенденції до зменшення. Так, у 2020 році їх обсяг становив 4201,8 млн грн. У 2021 році вони склали 1890,6 млн грн, що на 55 % або на 2311,2 млн грн менше, ніж у 2020 році. У 2022 році обсяг страхових премій, які надійшли від перестраховальників склав 1131,6 млн грн, що на 759 млн грн або 40,15 % менше, ніж у 2021 році.

Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам у 2020 році склали 8350,7 млн грн. У 2021 році, в порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 1,67 % або на 139,3 млн грн і склав 8490 млн грн. У 2022 році частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам склали 4134,3 млн грн, що на 4355,7 млн грн або 51,3 % менше, ніж у 2021 році.

Частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам-нерезидентам у 2020 році склали 3518,9 млн грн. У 2021 році, в порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 35,62 % і склав 4772,2 млн грн. У 2022 році частки страхових платежів (премій, внесків), належні перестраховикам-нерезидентам, у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 37,4 % і склали 2987,5 млн грн, що свідчить про вихід значної частини міжнародних перестрахових компаній з вітчизняного ринку та суттєві обмеження перестрахових операцій за існуючими договорами у зв'язку із зростання ризиків на вітчизняному страховому ринку пов'язаних із війною та заборонаю НБУ здійснення транскордонних переказів на користь іноземних перестраховиків.

Страхові виплати страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2021 році, у порівнянні із 2020 роком, зросли на 20,6 % або на 2925,4 млн грн і склали 17129,4 млн грн, а у 2022 році їх обсяг склав 12116,6 млн грн, що на 29,26 % або на 5012,8 млн грн менше, ніж у 2021 році (рисунок 2.4).

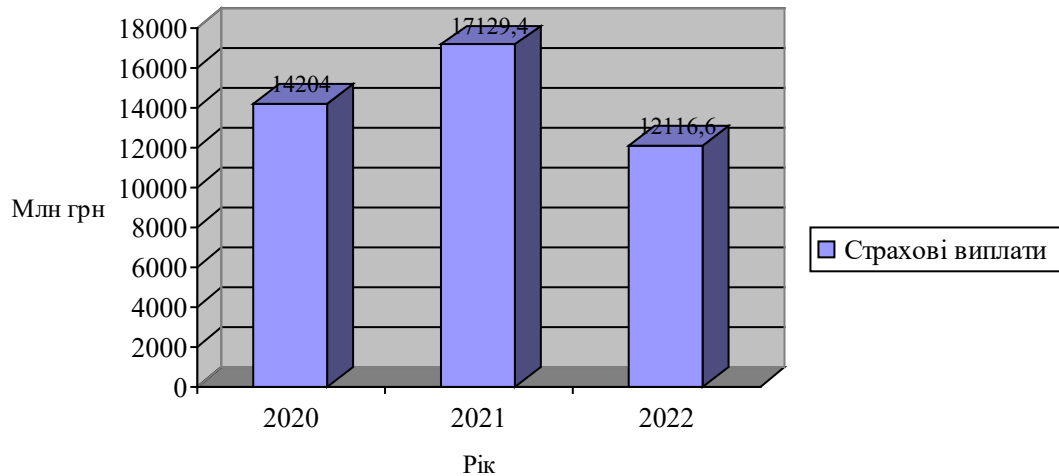

Рисунок 2.4– Динаміка страхових виплат у 2020-2022 роках

Проаналізуємо фінансові результати діяльності вітчизняних страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя протягом 2020-2022 років (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Фінансові результати діяльності страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2020-2022 роках

Показники	Рік			Абсолютне відхилення (+,-), млн. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Результат основної діяльності	1801,7	1707,6	2794,3	-94,1	1086,7	-5,22	63,64
Результат фінансових операцій	1689,8	1532,1	2071,0	-157,7	538,9	-9,33	35,17
у тому числі від участі в капіталі	19,7	-24,9	17,2	-44,6	42,1	-226,40	-169,08
Результат іншої звичайної діяльності	-202,1	-499,5	-48,0	-297,4	451,5	147,15	-90,39
Податок на прибуток від звичайної діяльності	1483,9	1514,7	1722,5	30,8	207,8	2,08	13,72
у тому числі на валові доходи від діяльності з видів страхування, інших, ніж страхування життя	1018,5	1184,2	1038,9	165,7	-145,3	16,27	-12,27
на операції з перестраховиками нерезидентами	0,7	0,7	0,4	0	-0,3	0,00	-42,86
Чистий:							
Прибуток	2435,3	1618,6	3421,6	-816,7	1803	-33,54	111,39
Збиток	466,7	407,0	409,7	-59,7	2,7	-12,79	0,66

Джерело: складено за даними Національного банку України

Як свідчать дані таблиці 2.3 фінансові результати від основної діяльності страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зменшилися на 5,22 % або на 94,1 млн грн і склали 1707,6 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, фінансові результати від основної діяльності зросли на 63,64 % і склали 2794,3 млн грн (рисунок 2.5).

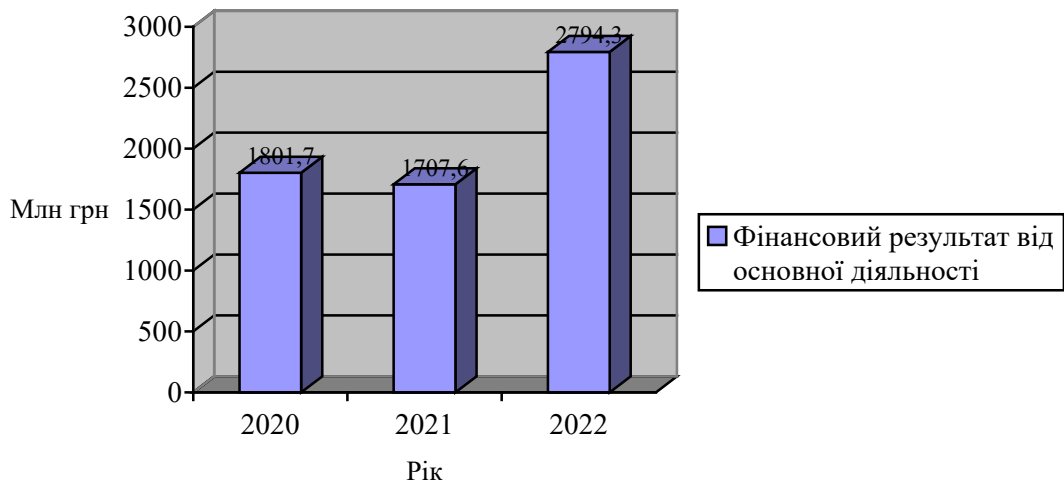

Рисунок 2.5 – Динаміка фінансових результатів від основної діяльності страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2020-2022 роках

Джерело: складено автором на основі таблиці 2.3

Зростання фінансових результатів від основної діяльності є позитивною тенденцією та є свідченням ефективних управлінських рішень страхового бізнесу на вчасне реагування на нові виклики та ризики спричинені війною в країні.

Результат від фінансових операцій у 2020 році склав 1689,8 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком результат від фінансових операцій страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя зменшився на 9,33 % і склав 1532,1 млн грн. У 2022 році, у порівнянні з

2021 роком, його обсяг зріс на 35,17 % або на 538,9 млн грн і склав 3743 млн грн.

Результат іншої звичайної діяльності протягом аналізованого періоду був від'ємним та зменшував доходи страхових компаній. Так у 2021 році результат іншої звичайної діяльності становив 499,5 млн грн збитків, що на 147,15 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році розмір збитків страховиків від іншої звичайної діяльності, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 90,39 % і склав 48 млн грн.

Ризикові страховики у 2020 році сплатили податків на прибуток на суму 1483,9 млн грн. У 2021 році обсяг податків на прибуток, у порівнянні з 2020 роком, зріс на 2,08 % і склав 1514,7 млн грн. У 2022 році страхові компанії, що працюють в галузі ризикового страхування, у порівнянні з 2021 роком, сплатили податків на прибуток на 13,72 % більше, що становило 1722,5 млн грн.

Страхові компанії, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2020 році отримали прибутки на суму 2435,3 млн грн. У 2021 році обсяг прибутку отриманого страховиками склав 1618,6 млн грн, що на 33,54 % менше, ніж у аналогічному періоді минулого року. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, обсяг прибутку, який отримали ризикові страхові компанії зріс на 111,39 % і склав 3421,6 млн грн, що свідчить про значний запас фінансової стійкості страхових компаній.

Страхові компанії, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2020 році отримали збитки на суму 466,7 млн грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, розмір збитків страховиків зменшився на 12,79 % і склав 407 млн грн. У 2022 році, в порівнянні з аналогічним періодом минулого року, розмір збитків страхових компаній зріс на 0,66 % і склав 409,7 млн грн.

Таким чином, на основі проведеного аналізу показників розвитку страхового ринку та ринку ризикового страхування відмітимо, що вітчизняний страховий ринок є недостатньо розвинутим та значно відстає від європейських.

Пандемія COVID-19 пригальмувала розвиток страхового бізнесу, а подекуди зовсім зупинила його. Так, суттєво зменшилися страхові премії за значною кількістю ризикових видів страхування, зокрема це стосується туристичного страхування, страхування міжнародної відповідальності власників наземних транспортних засобів «Зелена картка». У 2021 ризикові страхові компанії значно покращили показники своєї операційної ефективності. Страховий бізнес почав адаптуватися до нових вимог часу, з'явилися нові види страхування (кібер-страхування, страхування медичних витрат пов'язаними із COVID-19), можливість оформлення страхових полісів онлайн. Коефіцієнт ефективності діяльності ризикових страховиків у 2021 році сягнув 79 %. В цілому ринок ризикового страхування, попри незначні збитки в останньому кварталі року, залишився прибутковим. У 2021 році найвищі коефіцієнти збитковості спостерігалися за автострахуванням (ОСЦПВ, КАСКО) та медичним страхуванням.

Воєнний стан в Україні спричинив додаткові ризики та виклики, які вкрай негативно вплинули на розвиток страхового ринку. В цілому, у 2022 році обсяг премій з страхування іншого, ніж страхування життя зменшився на 21 %, а обсяг виплат – практично на третину. Драйвером страхового ринку у 2022 році стало автострахування, частка премій за яким зросла на 10 в. п. до 49 %. Найсуттєвішим було зростання обсягу премій за міжнародною системою «Зелена картка», які збільшилися вдвічі у порівнянні з 2021 роком. Втім багато видів страхування не лише скоротилися, а й практично зникли з страхового ринку. Це стосується морського, авіаційного страхування. Обсяги страхових премій з майнового страхування та страхування фінансових ризиків зменшилися більш ніж удвічі, а виплати – на 62 %. Втім, не зважаючи на значне зменшення основних показників розвитку ризикових страховиків загальний обсяг їх активів в цілому за рік зріс на 6 % і склав 49,7 млрд грн. Також спостерігалось зростання інвестиційних доходів страхових компаній, які здійснюють інші види страхування, ніж страхування життя у 2022 році, які зросли майже в півтора рази.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є провідною страховою компанією, яка функціонує на українському страховому ринку з 1992 року. Страхова компанія отримала 60 ліцензій на здійснення страхових послуг (21 вид добровільного та 39 видів обов'язкового страхування) та пропонує власним клієнтам понад 100 страхових продуктів. ПрАТ «УПСК» має розвинуту мережу відокремлених підрозділів, які працюють на території України (в страховій компанії функціонує 5000 пунктів продажів страхових послуг).

Страхова компанія є активним учасником професійних об'єднань та асоціацій вітчизняного страхового ринку. Зокрема, є членом Моторно (транспортного) страхового бюро (асоційований член), Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України, об'єднання «Ядерний страховий пул». Крім того, ПрАТ «УПСК» входить до об'єднання учасників українського страхового ринку «Асоціація Страховий бізнес».

У 2022 році в страховій компанії працювало близько 485 співробітників, протягом року було укладено 541401 договір страхування та виплачено більше 177 млн грн страхових відшкодувань.

У 2022 році ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія», як і у минулому році, підтвердила довгостроковий кредитний рейтинг (рівень uaAA) та рейтинг фінансової стійкості (рівень uaAAifr), що свідчить про високий рівень кредитоспроможності та фінансової стійкості страхової компанії в порівнянні з іншими фінансовими установами.

З метою диверсифікації власних ризиків та оптимізації страхового портфеля, страхова компанія тісно співпрацює з провідними зарубіжними перестраховими компаніями, такими як: Gen Re, Partner Re, Hannover Re, SWISS Re, SCOR, Polis Re, Chubb, Lloyds, AzRe, SAVA Re, Польське перестраховальне товариство.

Здійснено аналіз структури активів страхової компанії у 2020–2022 роках (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Аналіз складу та структури активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за 2020–2022 роки

Актив	Рік			Частка в структурі,%			Відхилення, %	
	2020, тис. грн	2021, тис. грн	2022, тис. грн	2020	2021	2022	2021/ 2020р.	2022/ 2021р.
				р.	р.	р.		
Необоротні активи								
Нематеріальні активи:	1026	1616	952	0,15	0,25	0,15	0,09	-0,10
Основні засоби	141486	144072	138106	21,01	21,90	21,75	0,90	-0,15
Інвестиційна нерухомість	82138	77651	74369	12,19	11,81	11,71	-0,39	-0,09
Відстрочені аквізиційні витрати	37920	31033		5,63	4,72	0,00	-0,91	-4,72
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	147325	133405	90826	21,87	20,28	14,30	-1,59	-5,98
Усього необоротних активів	409895	387777	304253	60,86	58,95	47,92	-1,90	-11,04
Оборотні активи				0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Запаси	1623	1413	1558	0,24	0,21	0,25	-0,03	0,03
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6293	12061	7315	0,93	1,83	1,15	0,90	-0,68
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	44	64	185	0,01	0,01	0,03	0	0,02
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	3442	2494	3262	0,51	0,38	0,51	-0,13	0,13
Інша поточна дебіторська заборгованість	4840	13917	5815	0,72	2,12	0,92	1,40	-1,20
Гроші та їх еквіваленти:	215828	228404	303254	32,04	34,72	47,76	2,68	13,04
Рахунки в банках	215828	228404	303254	32,04	34,72	47,76	2,68	13,04
Частка перестраховика у страхових резервах	2780	7433	5094	0,41	1,13	0,80	0,72	-0,33
Усього оборотні активи	234850	265786	326483	34,87	40,41	51,42	5,54	11,01
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	28813	4205	4205	4,28	0,64	0,66	-3,64	0,02
Усього активи	673558	657768	634941	100	100	100	0	0

Джерело : побудовано та пороховано за даними звітності страхової компанії

Найбільшу частку у структурі активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020 році займали грошові кошти та їх еквіваленти, питома вага яких склала 32,04 %. Значною була і питома вага коштів у централізованих страхових резервних фондах, частка яких склала 21,87 %. Частка основних засобів страхової компанії становила 21,01 %. Питома вага

інвестиційної нерухомості страховика складала 12,19 %. Частка відстрочених аквізиційних витрат була на рівні 5,63 %. Інші статті активу балансу страхової компанії не здійснювали суттєвого впливу на загальну структуру активів.

У 2021 році найбільшу частку у структурі активів страховика займали грошові кошти та їх еквіваленти, питома вага яких становила 34,72 %, що у порівнянні з 2020 роком, більше на 2,68 в.п. Значною була і частка залишків коштів у централізованих страхових резервних фондах, а саме 20,28 %, що на 1,59 в.п. менше, ніж у 2020 році. Питома вага основних засобів ПрАТ «УПСК», становила 21,09 %, що на 0,9 в.п. більше, ніж у 2020 році. Питома вага інвестиційної нерухомості страхової компанії становила 11,81 %, що на 0,39 в.п. менше, у порівнянні з 2020 роком. Частка відстрочених аквізиційних витрат становила 4,72 % , що на 0,91 в.п. менше, ніж у 2020 році. Інші статті активу балансу страхової компанії не здійснювали суттєвого впливу на загальну структуру активів. В цілому, у 2021 році у структурі активів ПрАТ «УПСК» переважають необоротні активи, частка яких склала 60,86 %.

У 2022 році найбільшу частку у структурі активів страховика займали грошові кошти та їх еквіваленти, питома вага яких становила 47,76 %, що у порівнянні з 2021 роком, більше на 13,04 в.п. Значною була питома вага основних засобів, частка яких склала 21,75 %, що на 0,15 в.п. менше, ніж у 2021 році. Частка залишків коштів у централізованих страхових резервних фондах становила 14,3 %, що на 5,98 в.п. менше, ніж у 2021 році. Питома вага інвестиційної нерухомості страхової компанії становила 11,71 %, що на 0,09 в.п. менше, у порівнянні з 2021 роком. Інші статті активу балансу страхової компанії не здійснювали суттєвого впливу на загальну структуру активів. В цілому, у 2022 році у структурі активів ПрАТ «УПСК» переважають необоротні активи, частка яких склала 51,42 %, що на 11,01 в.п. більше, ніж у 2021 році.

Проаналізувавши структуру активів страхової компанії дослідимо зміни в обсягах активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках (таблиця 2.5).

Таблиця 2.5 – Динаміка активу балансу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021
Необоротні активи							
Нематеріальні активи:	1026	1616	952	590	-664	57,5	-41,09
Основні засоби	141486	144072	138106	2586	-5966	1,83	-4,14
Інвестиційна нерухомість	82138	77651	74369	-4487	-3282	-5,46	-4,23
Відстрочені аквізиційні витрати	37920	31033		-6887	-31033	-18,16	-100,00
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	147325	133405	90826	-13920	-42579	-9,45	-31,92
Усього необоротних активів	409895	387777	304253	-22118	-83524	-5,4	-21,54
Оборотні активи					0		
Запаси	1623	1413	1558	-210	145	-12,94	10,26
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6293	12061	7315	5768	-4746	91,66	-39,35
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	44	64	185	20	121	45,45	189,06
Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів	3442	2494	3262	-948	768	-27,54	30,79
Інша поточна дебіторська заборгованість	4840	13917	5815	9077	-8102	187,54	-58,22
Гроші та їх еквіваленти:	215828	228404	303254	12576	74850	5,83	32,77
Рахунки в банках	215828	228404	303254	12576	74850	5,83	32,77
Частка перестраховика у страхових резервах	2780	7433	5094	4653	-2339	167,37	-31,47
Усього оборотні активи	234850	265786	326483	30936	60697	13,17	22,84
Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	28813	4205	4205	-24608	0	-85,41	0
Усього активи	673558	657768	634941	-15790	-22827	-2,34	-3,47

Джерело : побудовано та пораховано за даними звітності страхової компанії

На основі даних таблиці 2.5 відмітимо, що обсяг нематеріальних активів страхової компанії у 2021 році в порівнянні з 2020 роком зріс на 57,5 % або на 590 тис. грн і склав 1616 тис. грн. У 2022 році, в порівнянні з 2021 роком, їх обсяг зменшився на 41,09 % або на 664 тис. грн і склав 952 тис. грн.

Основні засоби страхової компанії у 2021 році в порівнянні з 2020 роком зросли на 1,83 % або на 2586 тис. грн і склали 144072 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні із 2021 роком їх обсяг зменшився на 4,14 % і склав 138106 тис. грн.

Інвестиційна нерухомість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021 році склала 77651 тис. грн, що на 5,46 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком її обсяг зменшився на 4,23 % і склав 74369 тис. грн.

Відстрочені аквізиційні витрати у 2021 році зменшилися на 18,16 %, в порівнянні з 2020 роком, і склали 31033 тис. грн. У 2022 році така стаття активів у балансі страхової компанії була відсутня.

Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах у 2020 році становив 147325 тис. грн. У 2021 році їх обсяг зменшився на 9,5 %, в порівнянні з 2020 роком, і склав 133405 тис. грн. У 2022 році залишок коштів страхової компанії у централізованих страхових резервних фондах склав 90826 тис. грн, що на 31,2 % менше, ніж у 2021 році.

Загальний обсяг необоротних активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020 році склав 409895 тис. грн. У 2021 році їх обсяг зменшився на 5,4 % і склав 387777 тис. грн, у порівнянні з 2020 роком. У 2022 році обсяг необоротних активів страхової компанії склав 304253 тис. грн, що на 21,54 % менше, ніж у 2021 році.

Запаси страховика у 2021 році в порівнянні з 2020 роком зменшилися на 12,94 % або на 210 тис. грн і склали 1413 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні із 2021 роком їх обсяг зріс на 10,26 % або на 145 тис. грн і склав 1558 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги ПрАТ «УПСК» у 2020 році становила 6293 тис. грн, а у 2021 році в порівнянні з 2020 роком її обсяг зріс на 91,66 % і склав 12061 тис. грн. У 2022 році дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги страхової компанії зменшилася на 39,35 %, у порівнянні з 2021 роком і склала 7315 тис. грн.

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом у 2020-2021 році була не велика і складала відповідно 44 та 64 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком її обсяг зріс на 189,06 % і склав 185 тис. грн.

Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, зменшилася на 27,54 % і склала 2494 тис. грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, її обсяг зріс на 30,79 % і склав 3262 тис. грн.

Гроші та їх еквіваленти ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» показували тенденцію до зростання. Так, у 2020 році їх обсяг склав 215828 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, їх обсяг зріс на 5,83 % або на 12576 тис. грн і склав 228404 тис. грн. У 2022 році обсяг грошових коштів страхової компанії зріс на 32,77 %, у порівнянні з 2021 роком, і склав 303254 тис. грн.

Частка перестраховика у страхових резервах ПрАТ «УПСК» у 2020 році становила 2780 тис. грн. У 2021 році її обсяг зріс на 167,37 %, у порівнянні з 2020 роком, і склав 7433 тис. грн. У 2022 році частка перестраховика у страхових резервах склала 5094 тис. грн, що на 31,47 % менше, ніж у 2021 році.

Оборотні активи страхової компанії у 2021 році, в порівнянні з 2020 роком зросли на 13,17 % і склав 265786 тис. грн, у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх обсяг зріс на 22,8 % і склав 326483 тис. грн

Загальний обсяг активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2021 році, в порівнянні з 2020 роком, зменшився на 2,34 % і склав 657768 тис. грн. У 2022 році їх обсяг зменшився на 3,47 % і склав 634941 тис. грн (рисунок 2.6).

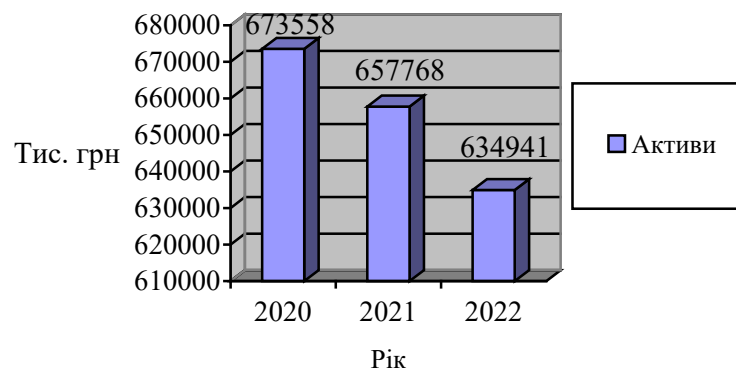

Рисунок 2.6 – Динаміка активів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Дослідимо структуру капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Структура капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Стаття	Роки, тис. грн			Частка в структурі,%			Відхилення, %	
	2020	2021	2022	2020р.	2021р.	2022р.	2021/ 2020р.	2022/ 2021р.
Статутний капітал	100000	100000	10000	14,85	15,20	15,75	0,36	0,55
Капітал у дооцінках	57370	65737	70221	8,52	9,99	11,06	1,48	1,07
Резервний капітал	12844	12844	12859	1,91	1,95	2,03	0,05	0,08
Нерозподілений прибуток	37653	37617	77559	5,59	5,72	12,22	0,13	6,50
Інші резерви	71	3515	20872	0,01	0,53	3,29	0,52	2,76
Усього власний капітал	207920	219713	281511	30,87	33,40	44,34	2,53	10,94
Відстрочені податкові зобов'язання	7619	10144	12282	1,13	1,54	1,93	0,41	0,39
Інші довгострокові зобов'язання	23291	21366	18409	3,46	3,25	2,90	-0,21	-0,35
Страхові резерви	388933	363876	271261	57,74	55,32	42,72	-2,42	-12,60
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	419843	395386	301952	62,33	60,11	47,56	-2,22	-12,55
Поточна кредиторська заборгованість:								
а довгостроковими зобов'язаннями	1579	1926	1147	0,23	0,29	0,18	0,06	-0,11
за товари, роботи, послуги	8173	1716	1518	1,21	0,26	0,24	-0,95	-0,02
з бюджетом	5541	6268	3332	0,82	0,95	0,52	0,13	-0,43
зі страхування	248	258	153	0,04	0,04	0,02	0	-0,02
з оплати праці	2073	1716	1072	0,31	0,26	0,17	-0,05	-0,09
за виданими авансами	162	385	301	0,02	0,06	0,05	0,03	-0,01
за страховою діяльністю	24585	27102	40456	3,65	4,12	6,37	0,47	2,25
Поточні забезпечення	2876	2491	2496	0,43	0,38	0,39	-0,05	0,01
Інші поточні зобов'язання	561	789	1003	0,08	0,12	0,16	0,04	0,04
Усього поточних зобов'язань	45795	42669	51478	6,80	6,49	8,11	-0,31	1,62
Баланс	673558	657768	634941	100	100	100,00	0	0,00

Джерело : побудовано та пораховано за даними звітності страхової компанії

На основі проведеного аналізу відмітимо, що у 2020 році найбільшу частку у структурі капіталу страхової компанії становили страхові резерви, питома вага яких становила 57,74 %. Досить значною була частка статутного

капіталу, яка становила 14,85 %. Питома вага капіталу у дооцінках складала 8,52 %. Частка нерозподіленого прибутку страхової компанії була на рівні 5,59 %. Інші складові капіталу страхової компанії не займали значної питомої ваги та не мали суттєвого впливу на загальну структуру капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія». Загалом, у структурі капіталу страхової компанії у 2020 році переважав довгостроковий позиковий капітал, частка якого склала 62,33 %. Питома вага власного капіталу ПрАТ «УПСК» була на рівні 30,87 %. Частка поточних зобов'язань була не значною і становила 6,8 %.

У 2021 році у структурі капіталу страхової компанії відбулися незначні зміни. Як і в попередньому році найбільшу частку у структурі капіталу ПрАТ «УПСК» займали страхові резерви, питома вага яких хоч і зменшилася на 2,42 в. п. проте була значною, а саме 55,32 %. Частка статутного капіталу страхової компанії зросла на 0,36 в.п. порівняно з 2020 роком і склала 15,2 %. Питома вага капіталу у дооцінках зросла на 1,48 в.п у порівнянні із минулим роком і склала 9,99 %. Частка нерозподіленого прибутку зросла на 0,13 в.п і склала 5,72 %. Загалом, у структурі капіталу страхової компанії у 2021 році переважають довгострокові зобов'язання і забезпечення, частка яких становила 60,11 %, у порівнянні з 2020 роком менше на 2,22 в.п. Питома вага власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» складала 33,4 %, що у порівнянні з 2020 роком більше на 2,53 в.п. Частка поточних зобов'язань, у порівнянні з минулим роком зменшилася на 0,31 в.п. і склала 6,49 %.

У 2022 році у структурі капіталу страхової компанії відбулися зміни. Зокрема, в порівнянні з 2021 роком на 12,6 в.п. зменшилася питома вага страхових резервів, частка яких у загальній структурі капіталу хоч і залишилася найбільшою проте становила лише 42,72 %. Питома вага статутного капіталу страхової компанії зросла на 0,55 в.п. порівняно з 2021 роком і склала 15,75 %. Частка капіталу у дооцінках зросла на 1,07 в.п у порівнянні із минулим роком і склала 11,06 %. Питома вага нерозподіленого прибутку зросла на 6,5 в.п, у порівнянні з 2021 роком, і склала 12,22 %. Загалом, у структурі капіталу страхової компанії у 2022 році переважають довгострокові зобов'язання і

забезпечення, частка яких становила 47,56 %, питома вага яких у порівнянні з 2021 роком зменшилася на 12,55 в.п. Частка власного капіталу страхової компанії складала 44,34 %, що у порівнянні з 2021 роком більше на 10,94 в.п. Питома вага поточних зобов'язань, у порівнянні з 2021 роком зросла на 1,62 в.п. і склала 8,11 %.

Проаналізуємо обсяг капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках (таблиця 2.7)

Таблиця 2.7 – Динаміка пасиву балансу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021 / 2020	2022 / 2021	2021 / 2020	2022 / 2021
Статутний капітал	100000	100000	100000	0	0	0	0
Капітал у дооцінках	57370	65737	70221	8367	4484	14,58	6,82
Резервний капітал	12844	12844	12859	0	15	0	0,12
Нерозподілений прибуток	37653	37617	77559	-36	39942	-0,1	106,18
Інші резерви	71	3515	20872	3444	17357	4850,7	493,80
Усього власний капітал	207920	219713	281511	11793	61798	5,67	28,13
Відстрочені податкові зобов'язання	7619	10144	12282	2525	2138	33,14	21,08
Інші довгострокові зобов'язання	23291	21366	18409	-1925	-2957	-8,26	-13,84
Страхові резерви	388933	363876	271261	-25057	-92615	-6,44	-25,45
Усього довгострокових зобов'язань і забезпечень	419843	395386	301952	-24457	-93434	-5,83	-23,63
Поточна кредиторська заборгованість:					0		
а довгостроковими зобов'язаннями	1579	1926	1147	347	-779	21,98	-40,45
за товари, роботи, послуги	8173	1716	1518	-6457	-198	-79	-11,54
з бюджетом	5541	6268	3332	727	-2936	13,12	-46,84
зі страхування	248	258	153	10	-105	4,03	-40,70
з оплати праці	2073	1716	1072	-357	-644	-17,22	-37,53
за виданими авансами	162	385	301	223	-84	137,65	-21,82
за страховою діяльністю	24585	27102	40456	2517	13354	10,24	49,27
Поточні забезпечення	2876	2491	2496	-385	5	-13,39	0,20
Інші поточні зобов'язання	561	789	1003	228	214	40,64	27,12
Усього поточних зобов'язань	45795	42669	51478	-3126	8809	-6,83	20,64

Проаналізувавши звіт про фінансовий стан страхової компанії відмітимо, що статутний капітал ПрАТ «УПСК» протягом 2020-2022 років не зазнав змін і становив 100000 тис. грн, що значно перевищує мінімальні обсяги встановлені державним регулятором (1 млн євро).

Капітал у дооцінках у 2020 році становив 57370 тис. грн. У 2021 році його обсяг зріс, у порівнянні з 2020 роком, на 14,58 % і склав 65737 тис. грн, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком, він зріс на 6,82 % і склав 70221 тис. грн

Резервний капітал страхової компанії у 2020-2021 роках не змінювався і складав 12844 тис. грн. У 2022 році його обсяг зріс на 0,12 % і склав 12859 тис. грн.

Нерозподілений прибуток ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020 році становив 37653 тис. грн. У 2021 році його обсяг, у порівнянні із 2020 роком, зменшився на 0,1 % і склав 37617 тис. грн. У 2022 році нерозподілений прибуток страхової компанії зріс на 106,18 % і склав 77559 тис. грн.

Інші резерви страхової компанії у 2020 році становили 71 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, обсяг інших резервів суттєво зріс, а саме на 4850,7 % і склав 3515 тис. грн. У 2022 році страхова компанія провила збільшувати обсяг інших резервів, які у порівнянні з 2021 роком, зросли на 493,8 % і склали 20872 тис. грн.

Загальний обсяг власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020 році становив 207920 тис. грн. У 2021 році його обсяг, у порівнянні з 2020 роком зріс на 5,67 % і склав 219713 тис. грн. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення інших резервів та капіталу в дооцінках. У 2022 році загальний обсяг власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зріс, у порівнянні з 2021 роком, на 28,13 % або на 61798 тис. грн і склав 281511 тис. грн, що було спричинено в першу чергу суттєвим збільшенням обсягу інших резервів та зростанням обсягу нерозподіленого прибутку (рисунок 2.7).

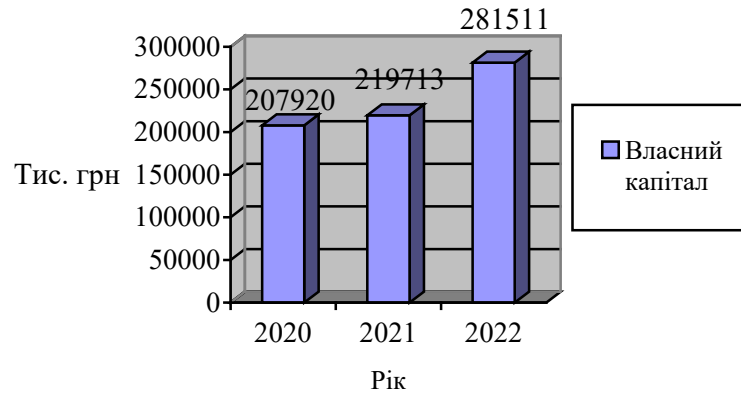

Рисунок 2.7 – Динаміка власного капіталу ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.8

Проаналізуємо динаміку зміни позикового капіталу страхової компанії протягом аналізованого періоду. Так, у 2020 році відстрочені податкові зобов'язання страхової компанії становили 7619 тис. грн. У 2021 році їх обсяг зріс на 33,14 % або на 2525 тис. грн, в порівнянні з 2020 роком, і склав 10144 тис. грн. У 2022 році обсяг відстрочених податкових активів страховика становив 12282 тис. грн, що на 21,08 % більше, ніж у 2021 році.

Інші довгострокові зобов'язання страхової компанії у 2020 році становили 23291 тис. грн. У 2021 році їх обсяг склав 21366 тис. грн, що на 8,26 % або на 1925 тис. грн менше, ніж у 2020 році. У 2022 році обсяг інших довгострокових зобов'язань ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зменшився на 13,84 %, у порівнянні з 2021 роком і склав 18409 тис. грн.

Страхові резерви є важливим індикатором розвитку операційної діяльності страховика та є джерелом формування інвестиційного капіталу. Протягом аналізованого періоду страхові резерви скорочувалися, що свідчить про скорочення обсягів основної діяльності страхової компанії. Так, у 2020 році страхові резерви страхової компанії склали 388933 тис. грн. У 2021 році страхові резерви ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зменшився на 6,44 %, в порівнянні з 2020 роком, і склали 363876 тис. грн. У 2022 році

обсяг страхових резервів скоротився на 25,45 %, у порівнянні з 2021 роком і склав 271261 тис. грн. Таке суттєве зменшення страхових резервів відбулося за рахунок зменшення обсягу резерву незароблених премій, який становив 160504 тис. грн (274506 тис. грн у 2021 році) (рисунок 2.8).

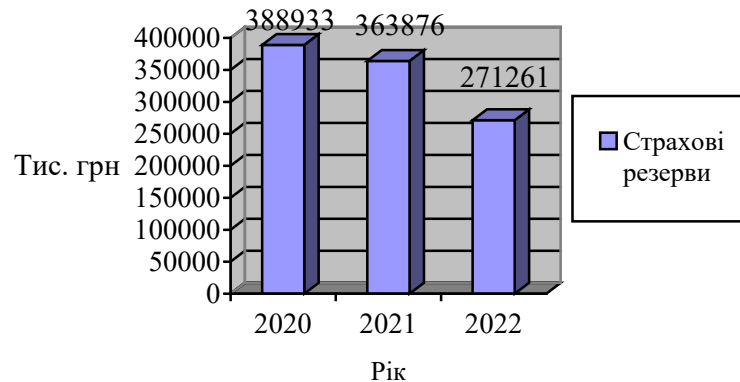

Рисунок 2.8 – Динаміка страхових резервів ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 2.7

Обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020 році склав 419843 тис. грн. У 2021 році їх обсяг склав 395386 тис. грн, що на 5,83 % або на 24457 тис. грн, менше, ніж у 2020 році. У 2022 році обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень страхової компанії зменшився на 23,63 %, у порівнянні з 2021 роком, що було спричинено суттєвим зменшенням обсягу страхових резервів. Обсяг довгострокових зобов'язань і забезпечень у 2022 році становив 301952 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за довгостроковими зобов'язаннями у 2020 році склала 1579 тис. грн. У 2021 році її обсяг склав 1926 тис. грн, що на 21,98 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями зменшилася на 40,45 %, у порівнянні з 2021 роком і склала 1147 тис. грн.

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за товари, роботи, послуги у 2020 році склала 8173 тис. грн. У 2021 році її обсяг склав 1716 тис. грн, що на 79 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 11,54 %, у порівнянні з 2021 роком і склала 1518 тис. грн.

У 2020 році розмір поточної кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом страхової компанії становив 5541 тис. грн. У 2021 році її обсяг зріс на 13%, в порівнянні з 2020 роком, і становив 6268 тис. грн. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом, у порівнянні з 2021 роком, зменшилася на 46,84 % і склала 3332 тис. грн.

У 2020 році розмір поточної кредиторської заборгованості зі страхування склала 248 тис. грн. У 2021 році її обсяг зріс на 4,03 % або на 10 тис. грн, в порівнянні з 2020 роком, і склав 258 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком поточна кредиторська заборгованість зі страхування зменшилася на 40,7 % і склала 153 тис. грн.

У 2020 році обсяг поточної кредиторської заборгованості з оплати праці у 2020 році становив 2073 тис. грн. У 2021 році її обсяг склав 1716 тис. грн, що на 17,22 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році тенденція до скорочення обсяг поточної кредиторської заборгованості з оплати праці збереглася і у порівнянні з 2021 роком вона зменшилася на 37,53 % та склала 1072 тис. грн

Поточна кредиторська заборгованість ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» за страховою діяльністю у 2020 році становила 2073 тис. грн. У 2021 році її обсяг склав 27102 тис. грн, що на 10,24 % більше, у порівнянні з 2020 роком. У 2022 році поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю, у порівнянні з 2021 роком, зросла на 49,27 % і склала 40456 тис. грн.

«У 2022 році стосовно здійснення Приватним акціонерним товариством «Українська пожежно-страхова компанія» страхових виплат (страхового відшкодування) було подано 121 скаргу, з яких 73 скарги подано до НБУ, по яким у 45 випадках здійснено перерахунок суми та проведено доплату

страхового відшкодування, до МТСБУ подано 42 скарги, по яких у 24 випадках здійснено перерахунок суми та проведено доплату страхового відшкодування» [32].

У 2020 році поточні забезпечення страхової компанії становила 2876 тис. грн. У 2021 році її обсяг зменшилися на 13,39 %, у порівнянні з 2020 роком і склав 2491 тис. грн. У 2022 році поточні забезпечення страхової компанії зросли на 0,2 %, у порівнянні з 2021 роком, і склали 2496 тис. грн.

Інші поточні зобов'язання ПрАТ «УПСК» у 2020 році становили 561 тис. грн. У 2021 році їх обсяг склав 789 тис. грн, що на 40,64 % більше, ніж у 2020 році. У 2022 році Інші поточні зобов'язання страхової компанії, у порівнянні з 2021 роком, зросли на 27,12 % і склали 1003 тис. грн.

Загальний обсяг поточних зобов'язання страхової компанії у 2020 році склав 45795 тис. грн. У 2021 році обсяг поточних зобов'язання склав 42669 тис. грн, що на 6,83 % менше, ніж у 2020 році. У 2022 році загальний обсяг поточних зобов'язання ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зріс на 20,64 % в порівнянні з 2021 роком і склав 51478 тис. грн.

Проаналізувавши основні показники діяльності страхової компанії відмітимо, що протягом аналізованого періоду ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» втратила значну частку страхового ринку. Так, кількість укладених договорів страхування у 2020 році склала 1455145 договорів, у 2021 році їх кількість зменшилася на 8,15 % і склала 1336762 договорів, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх кількість зменшилася на 60 % і склала 541401 договори. Таке суттєве зменшення кількості укладених договорів відобразилося на зменшенні страхових премій, які надійшли протягом 2022 року і як наслідок зменшилися страхові резерви в цілому та резерв незароблених премій зокрема. Зменшення обсягу резервів на 24,45 % призведе до скорочення інвестиційних можливостей страхової компанії. У 2022 році страхова компанія втратила лідерські позиції на страховому ринку та за версією FORINSURER не увійшла до 35 найкращих страховиків за фінансовими показниками та видати страхових продуктів.

Основними ризиками, з якими страхова компанія зіштовхнулася протягом 2022 року в основному пов'язані з повномасштабною війною та введенням воєнного стану, які спричинили погіршення стану економіки, зниження платоспроможності страхувальників як фізичних так і юридичних осіб, негативні тенденції у банківському секторі економіки, зростання валютних ризиків, низькою активністю клієнтів.

3.3 Напрями удосконалення управління інноваціями у страховому бізнесі на прикладі ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія»

Сучасні тенденції трансформації основних та допоміжних бізнес-процесів та впровадження технологій штучного інтелекту радикально змінили підходи та методи ведення бізнесу. Діджиталізація усіх сфер життя та глобальна цифровізація економіки стала базисом для розробки та впровадження електронних інновацій в практичну діяльність вітчизняних суб'єктів. Торкнулися зміни і страхового бізнесу, який в умовах воєнного стану потерпає від значних проблем. Досвід успішних капіталовкладень зарубіжних страхових компаній в проєкти InsurTech доводять високу ефективність та перспективність даного напрямку інвестування.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» позиціонує себе як сучасна страхова компанія, яка йде в ногу з часом. страхова компанія ретельно аналізує промислові, аграрні та інноваційні ринки, досліджує нові тенденції ринків фінансових послуг в цілому та страхового ринку зокрема, досліджує потреби великого та малого бізнесу з метою модернізації наявних та створення нових страхових продуктів, які відповідатимуть потребам кожної галузі. Розроблення та реалізація таких страхових продуктів дозволить страховій компанії розширити клієнтські мережу та вийти не лише на нові ринки, а й на новий рівень обслуговування страхувальників.

Нові виклики з якими зіштовхнулася страхова компанія в процесі діяльності породили необхідність швидше впроваджувати інновації у власну діяльність. Так, одним із позитивних аспектів пандемії COVID-19 став стрімкий ривок технологій на страховому ринку. ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» планомірно розвивали онлайн – сервіси, проте жорсткі карантинні обмеження пришвидшили ряд технічних процесів.

Страхова компанія запровадила систему електронного документообігу, що не лише мінімізує часові витрати, а й дозволяє зменшити фінансові витрати

на обробку та зберігання документів, тобто відбулася помітна економія часу не лише працівників, а й страхувальників та значне скорочення процесуальних моментів самої страхової компанії.

Страхова компанія посилила дистанційне спілкування з страхувальниками та потенційними клієнтами. На сайті є чат-бот, де оператор страхової компанії швидко надасть відповіді на запитання клієнтів та допоможе вирішити проблеми. Сервіс функціонує цілодобово. Також працівники страхової компанії спілкуються з страхувальниками через всі сучасні месенджери та за допомогою спеціального мобільного додатку.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» є одним із лідерів онлайн продажів страхових продуктів. Клієнти страхової компанії мають можливість швидко укласти електронний договір страхування через сайт компанії. Страхова компанія створила власний онлайн магазин страхових продуктів, який функціонує за посиланням: <https://shop.upsk.com.ua/site-upsk/>.

В онлайн магазині можна придбати страхові продукти за такими програмами:

- Електронний поліс (автоцивілка);
- туристичне страхування за кордон;
- туристичне страхування по Україні для нерезидентів;
- «Захищені житло та власник» (терміном на 6 та 12 місяців);
- «Турбота 24/7» (терміном 15 днів, 1, 3, 12 місяців);
- «COVID-19 для іноземців»;
- COVID-19 Е.

Також страхувальники за допомогою електронних сервісів можуть отримати професійну юридичну допомогу (програма «online АДВОКАТ ВОДІЯ») та сплатити страхові внески.

З метою своєчасного врегулювання страхових претензій та дотримання встановлених строків подання документів при настанні страхових випадків страхувальники мають змогу направити на електронну адресу ПрАТ

«Українська пожежно-страхова компанія» відповідно до видів страхування сканкопії необхідних документів.

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» розробила та запустила мобільний додаток («Мобільний додаток UPSK»), який дозволяє страхувальникам швидко та комфортно вирішувати будь-які питання без візитів в офіс страхової компанії та дзвінків оператору.

«Додаток дозволив інтегрувати всі процеси, мінімізуючи потребу особистого відвідування офісу. Не виходячи з програми, можна купити абсолютно будь-який страховий поліс: КАСКО, автоцивілку, медичну страховку, туристичний поліс та інше. Одним з унікальних та дуже зручних нововведень є послуга отримання консультації лікаря онлайн, не виходячи з дому з будь-якої точки світу. При цьому послуга дистанційної консультації прирівнюється до повноцінного відвідування медичного закладу. В даному додатку система функціонує за принципом робочого кабінету. Ви не просто інформуєте лікаря про своє самопочуття, але й надаєте всі документи, аналізи, висновки попередніх обстежень. Поліс туристичного страхування дозволить отримати потрібну медичну допомогу за кордоном своєчасно» [32].

Ще одним із видів збутових інновацій є створення клубу UPSK. Члени клубу отримують індивідуальні умови оформлення страхових полісів, цілодобове консультування 24/7, персональні пропозиції від страхової компанії та інформаційну підтримку.

Страхова компанія пропонує власним клієнтам нові актуальні страхові продукти. Зокрема страховий продукт «Страхування кібер-ризиків» є новим інструментом, який полегшить та убезпечить процес управління сучасним бізнесом. «Кібер-ризик – це небезпеки бізнесу, пов'язані з використанням комп'ютерного обладнання та програмного забезпечення у: місцевих (локальних) мережах, в глобальній інтернет-мережі; розрахунково-платіжних, облікових системах; системах інтернет-торгівлі, профільних системах управління бізнесом; накопиченням, зберіганням і використання особистих даних клієнтів та контрагентів підприємства» [32].

Окрім збутових та продуктових інновацій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» впроваджує управлінські та технологічні інновації в практичну діяльність компанії. Так, страхова компанія застосовує спеціальне програмне забезпечення для здійснення своєчасного та повного контролю за дотриманням тарифних політик та обмежень в прийнятті на страхування ризиків. В компанії також функціонує служба фінансового моніторингу, яка застосовує сучасні методики та інструменти для контролю за діяльністю підрозділів страхової компанії.

Види інновацій, які застосовує ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в процесі діяльності наведені на рисунку 3.1.

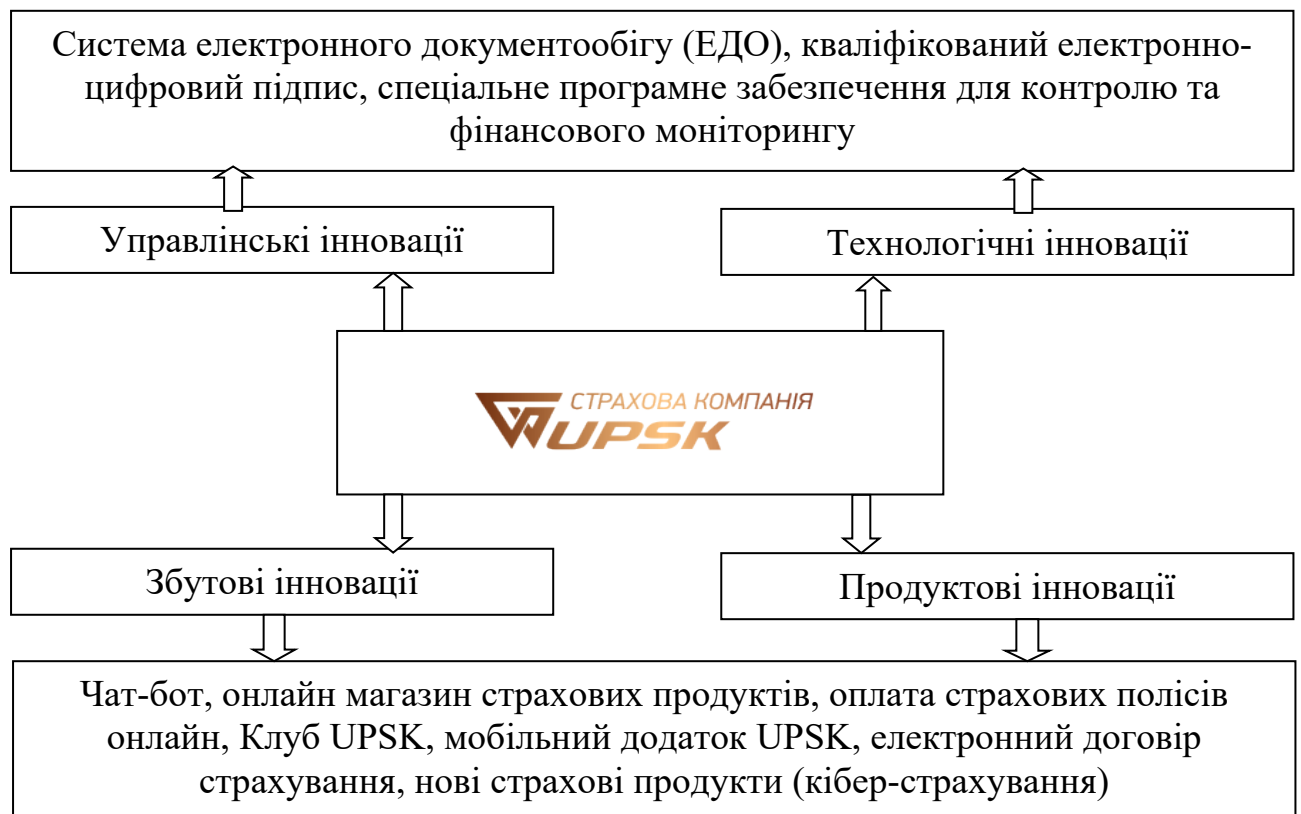

Рисунок 3.1 – Види інновацій, які застосовує ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в процесі діяльності

Враховуючи високу інноваційну активність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що протягом аналізованого періоду страхова компанія втратила ринкові позиції та погіршила ряд показників діяльності, що

потребує детального аналізу фінансових результатів з метою пошуку резервів для застосування нових діджитал технологій та повернення ринкових позицій (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 – Фінансові результати діяльності ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Показник	Роки, тис. грн			Абсолютне відхилення(+,-), тис. грн		Відносне відхилення, %	
	2020	2021	2022	2021/2020	2022 / 2021	2021/2020	2022 / 2021
Чисті зароблені страхові премії	764720	749559	550831	-15161	-198728	-1,98	-26,51
Собівартість реалізованої продукції	(18298)	(59292)	(47989)	40994	-11303	224,04	-19,06
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	-306403	-360346	177285	-53943	537631	17,61	-149,20
Валовий прибуток	440019	329921	325557	-110098	-4364	-25,02	-1,32
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	(16087)	24484	(20887)	40571	-45371	-252,20	-185,31
Інші операційні доходи	21079	31088	18066	10009	-13022	47,48	-41,89
Адміністративні витрати	(124287)	(59648)	(37211)	64639	22437	-52,01	-37,62
Витрати на збут	(249687)	(254963)	(180015)	-5276	74948	2,11	-29,40
Інші операційні витрати	(77066)	(62845)	(62471)	14221	374	-18,45	-0,60
Фінансовий результат від операційної діяльності	(6029)	8037	43039	14066	35002	-233,31	435,51
Інші фінансові доходи	34170	21286	31137	-12884	9851	-37,71	46,28
Інші доходи	489	25867	1078	25378	-24789	5189,78	-95,83
Фінансові витрати	(4686)	(4401)	(3955)	285	446	-6,08	-10,13
Інші витрати	(158)	(26921)	(1527)	26763	-25394	16938,61	-94,33
Фінансовий результат до оподаткування	23786	23868	69772	82	45904	0,34	192,32
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(23590)	(23580)	(12552)	10	11028	-0,04	-46,77
Чистий фінансовий результат	196	288	57220	92	56932	46,94	19768,06

Джерело: побудовано та порашовано за даними звітності страхової компанії

На основі даних таблиці 3.1 відзначимо, що чисті зароблені страхові премії ПрАТ «УПСК» протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зменшення. Так, у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 1,98 % і склав 749559 тис. грн. У 2022 році чисті зароблені страхові премії ПрАТ «УПСК», у порівнянні з 2021 роком зменшилися на 26,51 % і склали 550831 тис. грн.

Собівартість реалізованих страхових продуктів у 2020 році склала 18298 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, собівартість страхових послуг

зросла на 224,04 % і склала 59292 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 201 роком, собівартість зменшилася на 19,06 % і склала 47989 тис. грн.

Валовий прибуток страхової компанії у 2020 році становив 440019 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком його розмір зменшився на 25,02 % і склав 329921 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком валовий прибуток ПрАТ «УПСК» зменшився на 1,32 % і склав 325557 тис. грн.

Інші операційні доходи страхової компанії у 2020 році склали 21079 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 47,48 % і склав 31088 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком інші операційні доходи ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зменшилися на 41,89 % і склав 18066 тис. грн.

Адміністративні витрати страхової компанії протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зменшення. Так, у 2020 році їх обсяг становив 124287 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 52,01 % і склав 59648 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком адміністративні витрати ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зменшилися на 37,62 % і склав 37211 тис. грн.

Витрати на збут ПрАТ «УПСК» у 2020 році склали 249687 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 2,11 % і склав 254963 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком витрати на збут ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зменшилися на 29,4 % і склав 180015 тис. грн.

Інші операційні витрати страхової компанії зменшувалися протягом аналізованого періоду. Так, у 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 18,45 % і склав 62845 тис. грн. У 2022 році, у порівнянні з 2021 роком інші операційні витрати страхової компанії зменшилися на 0,6 % і склали 62471 тис. грн.

У 2020 році ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» отримала збиток від операційної діяльності у сумі 6029 тис. грн. Протягом 2021-2022 років операційна діяльність страхової компанії була прибуткова. Так, у 2021

році його обсяг склав 8037 тис. грн. У 2022 році. У порівнянні з 2021 роком його обсяг зріс на 435,51 % і склав 43039 тис. грн.

Інші фінансові доходи страховика у 2020 році склали 34170 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 37,37 % і склав 21286 тис. грн. У 2022 році інші фінансові доходи ПрАТ «УПСК», у порівнянні з 2021 роком, зросли на 46,28 % і склали 31137 тис. грн.

Інші доходи страховика у 2020 році склали 489 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 5189,78 % і склав 25867 тис. грн. У 2022 році інші доходи ПрАТ «УПСК», у порівнянні з 2021 роком, зменшилися на 95,83 % і склали 1078 тис. грн.

Фінансові витрати страхової компанії протягом аналізованого періоду зменшувалися. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зменшився на 6,08 % і склав 4401 тис. грн. У 2022 році фінансові витрати ПрАТ «УПСК», у порівнянні з 2021 роком, зменшилися на 10,13 % і склали 3955 тис. грн.

Інші витрати страховика у 2020 році склали 158 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком їх обсяг зріс на 16938,61 % і склав 26921 тис. грн. У 2022 році інші витрати ПрАТ «УПСК», у порівнянні з 2021 роком, зменшилися на 94,33 % і склали 1527 тис. грн.

У 2020 році ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» сплатила податок на прибуток у розмірі 23590 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком, його обсяг зменшився на 0,04 % і склав 23580 тис. грн. У 2022 році розмір сплаченого податку на прибуток страховою компанією, у порівнянні з 2021 роком зменшився на 46,77 % і склав 12552 тис. грн.

Протягом аналізованого періоду страхова компанія була прибутковою. Не зважаючи на всі зовнішні та внутрішні виклики та потрясіння розмір отриманого чистого прибутку ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» зростав з кожним роком. Так, у 2020 році страхова компанія отримала прибуток у розмірі 196 тис. грн. У 2021 році, у порівнянні з 2020 роком розмір прибутку страховика зріс на 46,94 % і склав 288 тис. грн. Прибуток, який страхова компанія отримала у 2021 році був розподілити наступним чином: 5 % від

обсягу чистого прибутку що становило 15 тис. грн. було перераховано до резервного капіталу страхової компанії, що відповідає законодавчим вимогам. Решту коштів, а саме 273 тис грн. було вирішено залишити нерозподіленою, що дозволило страховій компанії підтримати власну фінансову стійкість та ліквідність у кризовому 2022 році.

У 2022 році страхова компанія не лише залишилася прибутковою, проте значно збільшила розмір прибутку, у порівнянні з 2021 роком (+ 19768 %), розмір якого склав 57220 ти. грн (рисунок 3.2).

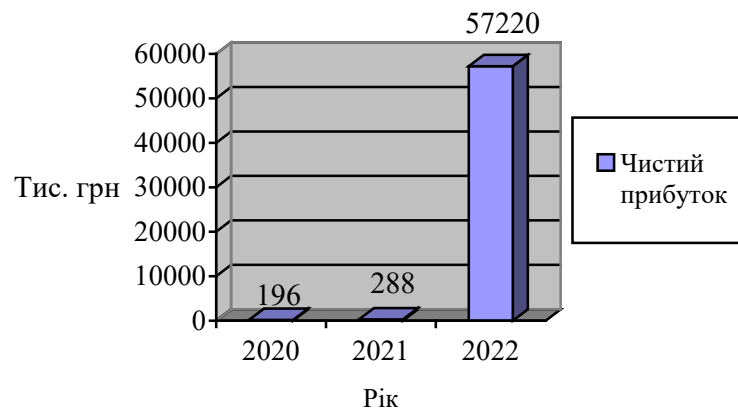

Рисунок 3.2 – Динаміка чистого прибутку ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» у 2020-2022 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці 3.1

Таким чином, на основі проведеного аналізу відмітимо, що страховій компанії необхідно посилити власну інноваційну активність в частині впровадження сучасних технологій та оновити продуктову лінійку, що дозволить збільшити клієнтську базу, кількість укладених договорів та обсяг страхових резервів.

Застосування цифрових технологій дозволить ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» не лише знизити операційні витрати, але й модернізувати страхові продукти (таблиця 3.2).

Таблиця 3.2 – Напрями удосконалення управління ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» шляхом застосування інновацій

Напрямок впровадження інновацій	Вид інновацій	Очікуваний результат
Управління страховими продуктами	Агροстрахування (дрони, супутникові знімки, Ladybird, Rosphere) Медичне страхування (фітнес-трекери, смарт-годинники) Авгострахування (GPS-відстеження автомобілів, треки активності)	Розробка індивідуальних страхових продуктів; збільшення обсягу продажів страхових продуктів; збільшенню лояльності наявних клієнтів та залучення нових
Управління інвестиціями	Використання криптовалют як активів для розміщення власних коштів	Зростання інвестиційних прибутків
Врегулювання страхових претензій	Телехендлінг, телеврегулювання, Мікропослуги, смарт-контракти, розроблені на основі технології blockchain	Мінімізація помилок, які спричинені людським фактором, зменшення часу на врегулювання страхових претензій, мінімізація витрат на опрацювання страхових випадків.
Загальне управління страховою компанією	Блокчейн технологій, CRM-система (Customer Relationship Management)	Підвищення ефективності управління страховою компанією

Джерело: запропоновано автором

Так, застосування телематики дозволить ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» використовувати інформацію із спеціальних розумних пристроїв для формування індивідуальних страхових тарифів та збільшення конкурентоспроможних цін на страхові послуги і тим самим збільшенню лояльності наявних клієнтів та залучення нових. Ми пропонуємо застосовувати GPS-відстеження автомобілів, треки активності в автомобільному страхуванні та використовувати розумні пристрої (фітнес-трекери, смарт-годинники) в медичному страхуванні. Для аграрних страхових продуктів, ми пропонуємо використовувати дрони, супутникові знімки (страхування врожаїв та майна сільськогосподарських підприємств), Ladybird, Rosphere (технології для збору необхідної інформації про стан посівів та фактори, які на них впливають).

ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно розглянути можливість використання криптовалют як активів для розміщення власних коштів, що дозволить отримати значні прибутки від інвестиційної діяльності на тлі скорочення обсягів страхових резервів та зменшенні обсягів інвестиційних резервів.

Враховуючи те, що протягом 2022 року стосовно дій страхової компанії було подано ряд позовів та скарг, які стосувалися в більшості випадків відмов у виплаті страхового відшкодування; незгода страхувальників з розміром виплаченого страхового відшкодування; порушення термінів врегулювання страхових претензій та зволікання у прийнятті рішення страхової компанії необхідно переглянути на сервіс урегулювання збитків. «У провадженні суду знаходилося 523 судових справ за позовними заявами до Приватного акціонерного товариства «Українська пожежно-страхова компанія», з яких задоволено – 47 випадків, задоволено частково - 35 випадки, відмовлено у задоволенні позову - 42 випадки, залишено без розгляду, закрито провадження (зокрема і у зв'язку з укладанням мирової угоди) – 56, знаходяться на стадії судового розгляду 343 справи» [32].

До прикладу, страхової компанії доцільно запровадити технології телехендлінгу, що дозволить врегулювання страхових випадків клієнтом без відвідування офісу страхової компанії, а здійснення усіх операцій виключно онлайн. Телеврегулювання сприятиме значному заощаджуванню часу страхувальників та працівників страхової компанії. Такий підхід автоматизує процес, зведе до мінімуму помилки, які спричинені людським фактором, пришвидшить врегулювання страхових претензій, мінімізує витрати на опрацювання страхових випадків. А отже дозволить Приватному акціонерному товариству «Українська пожежно-страхова компанія» зменшити кількість скарг та позовних заяв, підвищити рейтинги та репутації та збільшити кількість клієнтів.

Для забезпечення ефективної діяльності та якісного управління бізнес-процесами ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» необхідно

впровадити принципи клієнтоорієнтованого підходу з використанням CRM-систем (Customer Relationship Management).

Також, на наш погляд, страховій компанії необхідно посилити використання блокчейн технологій в практичній діяльності, що дозволить автоматизувати базу страхових історій, полегшить процес отримання необхідної інформації та довідок від органів влади, реєстрацію страхових подій, взаємодію зі страховими брокерами, оптимізувати андеррайтингові процеси.

Створення персоналізованих мікропослуг та смарт-контрактів, розроблених на основі технології blockchain, є інструментами для ефективного управління претензіями споживачів страхових послуг. Механізми реєстрації угод та претензій клієнтів, які використовують blockchain, не лише надійно фіксують історію транзакцій, але й створюють прозорі умови для попередження можливих шахрайських дій у сфері страхування. Зокрема, смарт-контракти служать фундаментом для впровадження системи однорангового страхування. Використовуючи алгоритми на основі моделей ризику, страхова компанія автоматично розраховує розмір страхової премії для кожного клієнта. Це важливо, оскільки такий підхід дозволяє розробляти індивідуальні страхові програми, а страхувальникам обирати найбільш вигідні варіанти страхування.

Важливим аспектом смарт-контракту є його здатність до автоматичної виплати в разі страхового випадку без втручання страховика. Це спрощує та прискорює процес вирішення страхових випадків, забезпечуючи страхувальникам швидке та надійне врегулювання страхових випадків. Такий підхід не лише сприяє забезпеченню високої якості обслуговування, але й збільшує довіру споживачів до страхових компаній, покращуючи взаємовідносини в галузі страхування.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання стає очевидно, що страхові компанії, які неспроможні вчасно трансформувати власні бізнес-процеси та впроваджувати інновації, втрачатимуть клієнтів. Інновації дозволяють створювати та надавати індивідуалізовані продукти, що зараз є досить актуальним та приваблює більше категорій клієнтів. Крім того, компанії,

які не впроваджують інновації, ризикують втратити конкурентні переваги, оскільки інноваційні рішення дозволяють прискорювати та оптимізувати бізнес-процеси. У світі, де технологічні зрушення стають нормою, необхідно виявити гнучкість та готовність до змін, щоб успішно вижити і процвітати в динамічному страховому середовищі.

Висновки

У першому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано погляди науковців на сутнісне наповнення поняття «інновації у страхуванні» та запропоновано авторське визначення даного поняття. З метою спрощення впровадження інновацій у практичну діяльність вітчизняних страхових компаній у роботі систематизовано їх видову будову та досліджено взаємозв'язок основних напрямів діяльності страховиків об'єктів та видів інновацій. У роботі розглянуто підходи до управління інноваціями страховиків та удосконалено систему управління інноваціями в страховому бізнесі. У ході дослідження визначено вплив штучного інтелекту на страховий бізнес в контексті задоволення потреб страховиків, страхувальників та держави та зміст використання окремих технологій штучного інтелекту в страхуванні.

У другому розділі кваліфікаційної роботи досліджено основні тренди та тенденції розвитку вітчизняного страхового ринку. На основі проведеного аналізу показників розвитку страхового ринку та ринку ризикового страхування відзначено, що вітчизняний страховий ринок є недостатньо розвинутим та значно відстає від європейських. Пандемія COVID-19 пригальмувала розвиток страхового бізнесу, а подекуди зовсім зупинила його. Так, суттєво зменшилися страхові премії за значною кількістю ризикових видів страхування, зокрема це стосується туристичного страхування, страхування міжнародної відповідальності власників наземних транспортних засобів «Зелена картка». У 2021 ризикові страхові компанії значно покращили показники своєї операційної ефективності. Страховий бізнес почав адаптуватися до нових вимог часу, з'явилися нові види страхування (кібер-страхування, страхування медичних витрат пов'язаними із COVID-19), можливість оформлення страхових полісів онлайн. Коефіцієнт ефективності діяльності ризикових страховиків у 2021 році сягнув 79 %. В цілому ринок ризикового страхування, попри незначні збитки в останньому кварталі року, залишилося прибутковим. У 2021 році найвищі

коефіцієнти збитковості спостерігалися за автострахуванням (ОСЦПВ, КАСКО) та медичним страхуванням.

Воєнний стан в Україні спричинив додаткові ризики та виклики, які вкрай негативно вплинули на розвиток страхового ринку. В цілому, у 2022 році обсяг премій з страхування іншого, ніж страхування життя зменшився на 21 %, а обсяг виплат – практично на третину. Драйвером страхового ринку у 2022 році стало автострахування, частка премій за яким зросла на 10 в. п. до 49 %.

Також у роботі проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія». Визначено, що протягом аналізованого періоду страхова компанія втратила значну частку страхового ринку. Так, кількість укладених договорів страхування у 2020 році склала 1455145 договорів, у 2021 році їх кількість зменшилася на 8,15 % і склала 1336762 договорів, а у 2022 році, у порівнянні з 2021 роком їх кількість зменшилася на 60 % і склала 541401 договори. Таке суттєве зменшення кількості укладених договорів відобразилося на зменшенні страхових премій, які надійшли протягом 2022 року. Протягом аналізованого періоду страхові резерви скорочувалися, що свідчить про скорочення обсягів основної діяльності страхової компанії. Зменшення обсягу резервів призведе до скорочення інвестиційних можливостей страхової компанії. У 2022 році страхова компанія втратила лідерські позиції на страховому ринку та за версією FORINSURER не увійшла до 35 найкращих страховиків за фінансовими показниками та видати страхових продуктів.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи проаналізовано види інновацій, які застосовує ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» в процесі діяльності. Страхова компанія створила власний онлайн магазин страхових продуктів, також за допомогою електронних сервісів можна отримати професійну юридичну допомогу (програма «online АДВОКАТ ВОДІЯ») та сплатити страхові внески. ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» розробила та запустила мобільний додаток («Мобільний додаток UPSK»), який дозволяє страхувальникам швидко та комфортно вирішувати будь-які питання

без візитів в офіс страхової компанії та дзвінків оператору. Ще одним із видів збутових інновацій, які застосовує страхова компанія є створення клубу UPSK. Члени клубу отримують індивідуальні умови оформлення страхових полісів, цілодобове консультування 24/7, персональні пропозиції від страхової компанії та інформаційну підтримку.

Страхова компанія пропонує власним клієнтам нові актуальні страхові продукти. Зокрема страховий продукт «Страхування кібер-ризиків» є новим інструментом, який полегшить та убезпечить процес управління сучасним бізнесом. Окрім збутових та продуктових інновацій ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» впроваджує управлінські та технологічні інновації в практичну діяльність компанії. Так, страхова компанія застосовує спеціальне програмне забезпечення для здійснення своєчасного та повного контролю за дотриманням тарифних політик та обмежень в прийнятті на страхування ризиків. В компанії також функціонує служба фінансового моніторингу, яка застосовує сучасні методики та інструменти для контролю за діяльністю підрозділів страхової компанії.

Враховуючи високу інноваційну активність ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» відмітимо, що протягом аналізованого періоду страхова компанія втратила ринкові позиції та погіршила ряд показників діяльності, саме тому, у роботі здійснено детальний аналіз фінансових результатів з метою пошуку резервів для застосування нових діджитал технологій та повернення ринкових позицій.

На основі проведеного аналізу визначено, що страховій компанії необхідно посилити власну інноваційну активність в частині впровадження сучасних технологій та оновити продуктову лінійку, що дозволить збільшити клієнтську базу, кількість укладених договорів та обсяг страхових резервів. Застосування цифрових технологій дозволить ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» не лише знизити операційні витрати, але й модернізувати страхові продукти.

Список використаних джерел

1. Агрес О. Інноваційний розвиток страхової діяльності як один із методів зростання її ефективності / О. Агрес, О. Грицина, Л. Синявська // Аграрна економіка. – 2022. – Т. 15, № 1-2. – С. 26-34.
2. Базилевич В. Д. Цифровізація у забезпеченні конкурентних переваг страхових компаній / В. Д. Базилевич, Н. В. Приказюк, О. М. Лобова // Економіка та держава. – 2020. – № 2. – С. 15-20.
3. Бонба І. І. Ризики діяльності страхової компанії / І.І. Бонба // Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. – 2019. – Т.22. – С. 43-47.
4. Василик Н.М. Теоретичні аспекти формування системи управління інноваційною діяльністю підприємства / Н.М. Василик // Збірник наукових праць Луцького національного технічного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2014. – Випуск 11(42). – С. 53–62.
5. Волосович С. В. Домінанти технологічних інновацій у фінансовій сфері / С. В. Волосович // Економічний вісник університету. – 2017. – Вип. 33(1). – С. 15-22.
6. Волосович С. Технологічні інновації на страховому ринку / С. Волосович, О. Фоміна // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2018. – № 5. – С. 124-137
7. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко. – К.: НУХТ, 2012. – 376 с.
8. Гориславець П. А. Інновації у сфері страхування / П. А. Гориславець, Л. А. Алешко // Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 14–16 травня 2015 року. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – С. 96–

9. Грановська І.В. Сучасний стан та проблеми розвитку страхового ринку в умовах воєнного стану / І.В. Грановська, Л.М. Яременко, В.В. Малишко // Причорноморські економічні студії. – 2023. – Вип. 81. – С. 67-172
10. Денисенко М.П. Заходи активізації інноваційної діяльності страхової компанії / М.П. Денисенко, Ю.В. Чеховська // Агросвіт. – 2018. – № 22. – С. 28-33
11. Денисенко М.П. Інновації на страховому ринку України / М.П. Денисенко, О.П. Коргун // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 21. – С. 79-82
12. Длугопольський О. Сучасні проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України / О. Длугопольський, Д. Хропонюк // Innovation and Sustainability. – 2023. – №1. – С. 118–126
13. Єгоричева С.Б. Інноваційний розвиток українського страхового ринку / С.Б. Єгоричева, Б.В. Таранець // Вісник Університету банківської справи. – 2020. – № 3. – С. 66-72.
14. Желізняк Р.Й. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації / Р.Й. Желізняк, О.О. Бонецький, М.І. Жулевич // Modern Economics. – 2019. – № 17. – С. 100–104
15. Заволока Л.О. Інновації на ринку страхових послуг/ Л.О.Заволока, Є.О. Колеснік, І.С. Сіліна // Інфраструктура ринку. – 2018. – №19. – С. 195-200.
16. Заволока Л.О. Методи управління фінансовими ризиками страхової компанії / Л.О.Заволока, Є.О. Колеснік, І.С. Сіліна // Приазовський економічний вісник. – 2019. – №2 (13). – С.278-282.
17. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. № 40-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/40-15>
18. Закон України «Про страхування» від 18.11.2021 р. № 1909-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1909-20>

19. Клепікова О.В. Інноваційна діяльність на підприємстві як об'єкт управління / О.В. Клепікова // Економіка транспортного комплексу. – 2009. – Вип. 14. – С. 71–76.
20. Колодій А. Перспективи впровадження системи відстежуваності продукції на основі технологій блокчейн як форми модернізації системи управління в аграрному секторі економіки / А. Колодій, О. Агрес, І. Колодій // Аграрна економіка. – 2021. – № 12 (1–2). – С. 59–66.
21. Конарівська О. Б. Роль інноваційних технологій в страхуванні на ринку страхових послуг України / О.Б., Конарівська // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2019. – № 4(88). – С. 39-50.
22. Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях / М.І. Копитко. – Львів: ЛьвДУВС, 2019. – 292 с.
23. Крикуненко О.С. Роль інноваційних страхових послуг у формуванні прибутку страховика / О.С. Крикуненко, С.Б. Березіна // Молодий вчений. – 2017. – № 4 (44). – С. 683–686.
24. Кулина Г. Світовий ринок страхових послуг в умовах зміни парадигми глобального економічного розвитку / Г. Кулина, Я. Фаріон // Світ фінансів. – 2027. – № 3 (52). – С. 27–30.
25. Лакуста А. Страховий ринок України: аналітичний аспект / А. Лакуста, Д. Московчук, Л. Матвійчук // Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. кол. : Н. А. Хрущ, Р. С.Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). – Хмельницький : ХНУ, 2023.– С. 49-51
26. Мазаракі А. FinTech у системі суспільних трансформацій / А. Мазаракі, С. Волосович // Вісн. Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2018. – № 2. – С. 5-18.
27. Міловська Н. Електронна форма укладення договорів страхування / Н. Міловська // Цивільне право та процес. –2020. – № 11. – С. 34-41.

28. Мілошевич Н.В. Тенденції розвитку інноваційної діяльності страхових компаній України / Н.В. Мілошевич // Вісник НТУ «ХПІ». – 2013. – № 53 (1026). – С. 68-72.
29. Моташко Т. Розвиток світового ринку страхування в умовах діджиталізації / Т. Моташко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». – 2016. – № 5. – С. 18–24.
30. Нагайчук Н. Г. Можливості використання технології blockchain у страхуванні / Н. Г. Нагайчук, Н. М. Третяк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2018. – Вип. 19(2). – С. 104-108.
31. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
32. Офіційний сайт ПрАТ «Українська пожежно-страхова компанія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://upsk.com.ua>
33. Пікус Р. В. Особливості розвитку страхового ринку в умовах інформаційного суспільства / Р. В. Пікус, К. Ю. Винокурова // Економіка та держава. – 2020. – № 6. – С. 180–185.
34. Пікус Р. Інноваційний розвиток страхової діяльності як основа підвищення її ефективності / Р. Пікус, В. Заколюжний // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – Вип. 3. – С. 72-80.
35. Поплавський О.О. Криптовалюта як об'єкт економічного аналізу в страхових компаніях / О.О. Поплавський // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2016. – № 4(78). – С. 178–184.
36. Попова Л. В. Сучасні тенденції розвитку цифрових технологій у страхуванні [Електронний ресурс] / Л.В. Попова // Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. – 2022. – №5. – Режим доступу: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-5-08-02>

37. Пшенична М. Технології штучного інтелекту в страховій індустрії України: аналіз тенденцій та перспективи розвитку / М. Пшенична // Цифрова економіка та економічна безпека – 2023. – №6 (06). – С. 92-96.
38. Ролінський О.В. Візуалізація даних та фінансова безпека на страховому ринку України / О.В. Ролінський, Ю.В. Улянич // Агросвіт. – 2021. № 16. – С. 45–51.
39. Салайчук О. Інноваційні технології в автотранспортному страхуванні / О. Салайчук // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2017. – № 4. – С. 124–138.
40. Соколова А.М. Сучасні тенденції розвитку страхового ринку України в умовах цифровізації / А.М. Соколова, О.В. Гасій, О.В.Тимошенко, Н.С. Педченко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2022. – Вип. 1(105). – С. 47-60.
41. Сосновська О.О. Інноватизація страхового бізнесу в умовах розвитку цифрової економіки / О.О. Сосновська // Бізнес Інформ. – 2021. № 7. – С. 62-69
42. Сосновська О.О. Тенденції інноваційного розвитку страхових компаній в Україні / О.О. Сосновська, І.І. Сіренька // Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. – 2021. – № 2(8). – С.20-30.
43. Страхові послуги: навч. посібник / Д. І. Дема, О. М. Віленчук, І. В. Дем'янюк; за заг. ред Д. І. Деми [2-е вид. перероб. та допов.]. – К.: Алерта 2013. – 526 с.
44. Чвертко Л. А. Цифровізація страхового бізнесу як дієвий важіль управління ризиками / Л. А. Чвертко, Т. О. Корнієнко, О. А. Вінницька // Sciences of Europe. – 2022. – Вип. 89. – С. 7-11.
45. Черняк Я. Детермінанти розвитку інновацій у страховому бізнесі / Я. Черняк, Л. Клапків // Інноваційна економіка – 2018. – № 1-2. – С. 182-188.

Додатки